

ВОЕННА АКАДЕМИЯ „ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ“

Факултет „Командно – щабен“

Катедра „Сухопътни войски“

ПЕТЪР ДИМИТРОВ АТАНАСОВ

**КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯ НА ПРОЦЕСА НА РАДИКАЛИЗАЦИЯ СРЕД
ЕТНИЧЕСКИТЕ И РЕЛИГИОЗНИ ГРУПИ**

АВТОРЕФЕРАТ

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
в област на висшето образование: 9. „Сигурност и отбрана”,
професионално направление: 9.1. „Национална сигурност”,
докторска програма „Организация и управление извън сферата на
материалното производство (управление на сигурността и отбраната)”

Научен ръководител:

полковник доц. д-р Петър Господинов Маринов

Рецензенти:

1. полк. проф. д-р Емил Енев

2. полк. доц. д-р Калин Градев

София • 2023 г.

Дисертационният труд е обсъден на катедрен съвет на катедра „Сухопътни войски“ на факултет „Командно - щабен“ на Военна академия „Георги Стойков Раковски“, гр. София, на 04.10.2023 г.и е предложен за защита пред научно жури.

Авторът е докторант в същата катедра.

Дисертационният труд е с обем 232 стандартни страници (основен текст), 243 стандартни страници (с използвана литература); литературните източници включват общо 80 заглавия; Задачите на дисертационния труд са реализирани в три глави.

Брой на публикациите по дисертацията - 3

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 10.01.2024 г. от 14,00 ч. в зала 3 на Военна академия „Георги Стойков Раковски“.

Материалите по защитата са на разположение на интересуващите се в стая № 117 на Военна академия „Георги Стойков Раковски“, София, тел.029226620

Автор: Петър Димитров Атанасов

Тема: „Концептуализация на процеса на радикализация сред етническите и религиозни групи“.

.

Тираж: ____

Отпечатан на _____

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА

Теза: Процесите на радикализация в съвременния свят представляват съвкупност от местни фактори, свързани с несправедливости, лошо управление и фрагментиране на обществото и външни въздействия упражнявани от недържавни терористични организации и държавни специални служби. Особено важно е и активното използване на мигрантски потоци, както за внос на радикални идеи и радикализирани личности, така и като възможност за организиране на невъоръжени нашествия.

Концептуализацията е: процедурата за въвеждане онтологични понятия в натрупаната маса на емпирични данни, която осигурява теоретична организация на материалните и схематизация на комуникационни концепции, които показват възможните тенденции в съответното поле на обекти, която позволява производството на хипотези за техния характер и естеството на връзката; един начин за организиране на работата на мислене, което позволява да се премине от основните теоретични концепции за по-абстрактни конструкции, разполагането на цялата структура на научната теория, от една страна, и въведете научна теория в по-широките дисциплинарни контекст - от друга.

Актуалност: През последните години светът и в частност Република България са изправени пред изключително сериозни предизвикателства.

Въоръжените конфликти, религиозното и етническо противопоставяне и сектантското насилие са разпространени на обширна територия от Афганистан през Близкия изток до страните от Северна и Централна Африка. Преките конфликти за съжаление не подминаха и Европа - конфликтът в Украйна е най-значимият на Стария континент от Втората световна война насам, и продължава да има все още висок потенциал за развитие. За огромно съжаление перспективите за скорошен мир и урегулиране на ситуацията в конфликтните зони варират от неясни до практически несъществуващи. Нещо повече, голяма част от съществуващите конфликти са с потенциал за разширение и въвличане на нови участници. Терористични организации активно привличат нови членове и, което е най-тревожното, една съществена част от тях са млади и образовани европейски граждани, поели по пътя на религиозният фанатизъм и нетолерантността. По своето разпространение тези конфликти обхващат територии съпоставими с обхвата на световните войни.

Насилието съвсем очаквано и логично предизвиква бежански потоци към по-сигурни страни и региони и европейските страни се оказаха естествен притегателен център за милиони търсещи убежище жертви на конфликтите. Тези бежански потоци са

съпътствани и от сериозно развитие на престъпни мрежи за трафик на хора и контрабанда и са сериозна възможност за инфилтрация на терористи и други престъпни елементи.

Разбира се, конфликтите биха били невъзможни без натрупването на достатъчна критична маса от радикализирани личности, готови да рискуват живота си и да отнемат чуждия в името на реални или въображаеми цели.

Проблемът на сегашното общество е, че дори относително малки групи и отделни лица, използвайки съвременното технологическо развитие, могат да причинят щети, равняващи се на средно голям бунт от предишните векове, а понякога и по-големи.

В областта на миграцията, през последните години България бавно, но трайно, започва да придобива характеристики от страна на произход и транзитна страна към приемаща страна. Съчетано с проблемите на нелегалната миграция, тероризма, трафика на хора и други съпътстващи криминални дейности, това изправя страната пред качествено нови предизвикателства.

Същевременно тези предизвикателства се съчетават с редица нерешени вътрешни проблеми в областта на демографската политика и интеграцията на етническите и религиозните общности.

Настоящото научно изследване има преди всичко теоретико-приложен характер и за реализирането му се използват предимно методи на научния функционален анализ, контент-анализ, синтез, метод на наблюдението, историческия анализ и други.

По-конкретно, на основата на:

- критичен анализ на информацията от публикациите в международната и българска литература по дефинираните въпроси по темата на изследването;
- анализ на международния опит при процесите на радикализация и дерадикализация;
- анализ на миграционни процеси;
- извеждане на основни изводи по отделните аспекти на темата и направени предложения, които да бъдат реализирани в практиката.
- практическият опит от предприетите мерки от ЕС за справяне с посочените проблеми,

В дисертацията са формулирани основни изводи по отделните аспекти на темата и са направени предложения, които да бъдат реализирани в практиката.

Най-важният критерий за успех на изследването е възможността за практическо приложение на предложените в него действия от правителствените структури, занимаващи се с въпросите на интеграцията, миграцията и сигурността.

Обект на изследване са процесите на радикализация, терористични актове, миграция и етнически конфликти

Предмет на настоящия труд се явяват политиките на държавата за интеграция на етническите и религиозните общности и справянето с миграционни потоци

Целта на дисертационния труд е: Да се изследва възможността за създаване на цялостна концепция за политика на държавата за интеграция на етническите малцинства с оглед на изискванията на националната сигурност, при съблюдаване на международните ангажименти на страната.

За постигане на поставената научна цел са определени за решаване следните научни задачи:

1. Да се изследват въпросите свързани с рисковете пред държавата, както и предизвикателствата в национален и световен мащаб свързани с радикализация на определени лица и групи, принадлежащи на различни етнически и религиозни общности.
2. Да се изследват процесите и причините, които могат да доведат до радикализация на определени лица и групи принадлежащи на различни етнически и религиозни общности и възможното им отражение върху националната сигурност.
3. Да се анализират Миграционните процеси и възможното им отражение върху етнодемографската характеристика на държавата.
4. Да се изготви цялостна концептуализация на процесите на радикализация сред етническите и религиозните групи и да се изследва съществуващият опит в дерадикализацията.

Ограничения: Поради огромния брой материали по въпроса и обширността на някои теми, като историята на етническите общности, етническите и религиозните конфликти, съвременния тероризъм, различните теории за съвременното развитие и други, които сами по себе си могат да бъдат отделни теми за изследване, настоящият труд ще се съсредоточи върху материали и примери, илюстриращи ясно основната тема. Ще бъдат използвани предимно примери от световната историята на XX век и основно след Втората световна война и такива, които са сравнително добре изучени.

Текущите конфликти са анализирани единствено по отношение на причините за възникване на проблема и неговото дефиниране. Те не се анализират в хода на тяхното развитие, поради динамичността на обстановката.

Уточнение: В настоящия дисертационен труд в съответствие с Декларацията за правата на лица, принадлежащи към национални или етнически, религиозни и езикови малцинства на ООН и доколкото Рамкова конвенция за защита на националните малцинства на СЕ не дава дефиниция на „Национално малцинство“, в настоящия дисертационен труд терминът „етнически малцинства“ ще бъде използван като обобщаващ за правата на „Лицата, принадлежащи към национални или етнически, религиозни и езикови малцинства“.

Когато в дисертационни труд е използван термина „държава“,
Без да е посочена конкретна държава, се има предвид държавата в най широкия смисъл
на понятието и се отнася за която и да е държава.

ГЛАВА ПЪРВА

ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ ЗА КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯТА НА РАДИКАЛИЗАЦИЯТА СРЕД ЕТНИЧЕСКИТЕ И РЕЛИГИОЗНИТЕ ГРУПИ.

В първа глава са анализирани Международни документи в областта на правата на човека – универсални и регионални. Каирската декларация за правата на човека в исляма.

Позоваването на шериата в Декларацията от Кайро е непрекъснато, в някои случаи правата на жените са по-ниски от тези на мъжете и се основават на концепцията за върховенството на исляма.

„Всички права и свободи, предвидени в тази декларация, са предмет на ислямския шериат.“ (Член 24).

Универсалната декларация за правата на човека може да се счита за универсална или за западно християнска, а Каирската декларация за мюсюлманска. Що се касае до евентуална хиндуистка или будистка декларация в този смисъл, то такива засега не съществуват.

В Декларацията от Кайро правото на промяна на убежденията, включително на религията, което е едно от основните права във Всеобщата декларация за правата на човека на Организацията на обединените нации (1948 г.), приема следната форма

Член 10:

Ислямът е религията с непоковарена природа. Забранено е да се упражнява каквато и да е форма на принуда към човека или да се използва неговата бедност или невежество, за да бъде обърнат в друга религия или към атеизъм.

Разгледани са етническите и религиозните малцинства и ролята на държавата като интегриращ фактор, както и етническите и религиозните малцинства в България и политиката на държавата, като е отбелязано, че съществуващите в момента административни структури в Република България работят без практическо взаимодействие помежду си, което води до разхищаване на експертен, административен и информационен ресурс, без да се постигат необходимите резултати. В някои аспекти тяхната дейност директно се дублира.

Анализирана е средата за сигурност и развитие на миграционните процеси в световен мащаб, като е отбелязано, че тези бежански потоци са съпътствани и от сериозно развитие на престъпни мрежи за трафик на хора и контрабанда и имат висок потенциал за инфилтрация на терористи и други престъпни елементи. Посочено е, че миграцията, от своя страна, е етноформиращ и етнопроменящ фактор и, че в крайна сметка, всички демографски фактори могат да се разглеждат като етноформиращи и етнопроменящи фактори, поради което е необходимо да бъдат включени в общ блок за провеждане на обща, интегрирана политика.

Анализирана е социалната дискриминация и отражението и при етно-религиозни малцинства. Показано е , че икономическото неравенство в обществото може да бъде усетено с много по-голяма острота в етническа и религиозна разнородна среда и дори някои общности да се почувстват персонално застрашени от дискриминация и преследване, без да се съобразят с факта, че и сред мнозинството от населението също съществува социално неравенство.

Анализирани са Цивилизационните фрактурни линии на Хънтингтън и генерационните фрактурни линии на Сол Алински като причини за радикализация. Дадени са примери за историческа експлоатацията на тези линии, както и някои теоретични постановки за това използване.

Анализиран е процеса на „овладяване“ на университетите от различни радикални движения, религиозни и светски, приликите между тях и е са споделени лични наблюдения по въпроса.

Показано е, че "Линиите на фрактура в обществото" могат да бъдат определени като гранични зони между отделните цивилизации, идеологии или различни обществени групи, които може да се разглеждат и като линии на евентуален конфликт. Те не съществуват само като повече или по-малко държавни граници - те съществуват и в рамките на отделните държави и общества и могат да бъдат социални, етнически, расови, религиозни, културни, генерационни и други или смесица от всички тези елементи. Линии на фрактура представляват и границите на градските гета, независимо от расовите, етническите или религиозните характеристики на последните. Повечето от линиите на фрактура в обществото нямат свои териториални граници, като могат да бъдат променливи във времето и в пространството, включително в следствие на човешка дейност. Както и при оригиналната употреба на термина в медицината, те причиняват последващи ефекти, както за засегнатите от фрактурата страни, така и за целия „обществен организъм“. Те са в съзнанието на хората и са от някакъв вид идейно или идеологическо естество, това ги прави невидими и по-неконтролируеми от териториалните гранични линии.

Доказано е, че разбирането на особеностите на генерационната разлика, съчетано с подбора на подходящи идеологически инструменти, би могло да послужи за организирането на практически каквото и да е социално или революционно движение, а пренесено на религиозна основа или в етнически разнороден контекст би било прекрасен инструмент за организиране на етнически, расови или религиозни конфликти, включвайки разбира се и тероризъм. Всъщност, според Сол Алински, следва да се използват тези оръжия, които са налични.

Така че генерационната линия на фрактура в обществото, която е естествена и повторяема, може да се използва за удари и върху практически всички линии на фрактура в което и да е общество.

Анализирани са особеностите на религиозната радикална пропаганда и „нездравословното“ използване на текстове от свещените книги.

Анализирани са колективните утопии и ролята им при радикализационните процеси.

Анализирани са връзките между радикализация и тероризъм. Разгледани са пътищата водещи към политическо насилие на етническа и особено на религиозна

основа и общите им черти и разлики с различните светски революционни теории и практики. Ролята на религиозната пропаганда. Джихада като понятие, теологията на освобождението, войната на Кристеросите и други леви и десни инструментализации на религиозна и етническа основа.

Един от “бащите” на съвременният политически ислямизъм, Сайед Кутб, бил твърд антикомунист... В същото време той смятал партията на Ленин като модел за ислямската политическа организация в бъдеще. И е бил прав. Политическа организация състояща се от тесен кръг професионални революционери, широк кръг от симпатизанти и поддръжници и медия или медии, като колективен организатор, пропагандатор и агитатор, правилно съчетаваща нелегалната и легалната борба представлява перфектната структура за водене на борба и завземане на властта, останалото е въпрос на идеологически пълнеж. Такава организация практически може да работи с каквато и да е добре формулирана идеология. Идеологическите постулати за борбата срещу империализма, колониализма, неоколониализма и за правото на самоопределение са приети еднакво добре както от левите движения, така и от “ислямските революционери”.

Оспорено е съществуващото условно деление в литературата на „добри революционери“ и „лоши терористи“. При което „Основната цел на тероризма е терорът“ и тероризма е определян „като псевдополитическа патология с безразборни унищожавачи ефекти“. Посочено е, че страхът или терорът сам по себе си е средство за контрол, включително териториален.

Изследвани са някои определения за радикализация в институционалната среда на български и чужди държави и международни институции, както и е направен сравнителен анализ на общите елементи в “Стратегия за противодействие на радикализацията и тероризма (2015-2020 г.)” и Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020), както и Правилника за устройството и дейността на Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси към Министерския съвет.

Във всички посочени определения основните ключови думи и фрази като екстремизъм, социална промяна, насилие, тероризъм, поляризация, се разглеждат като резултати от процес, а в българския вариант, като сложен и динамичен процес, при който отделна личност или група лица приемат възгледи несъвместими с установения демократичен ред, ценности и т.н.

В резултат на изследването са направени следните :

ИЗВОДИ ОТ ГЛАВА ПЪРВА:

1. Радикализацията в своето начало е естествен процес свързан със смяната на поколенията и с желанието на всяко следващо поколение да „подобри“ света по свой начин и не е непременно свързана с неприемливи нива на насилие и тероризъм, в частност.

2. Радикализацията е свързана с действителни или приети за действителни несправедливости и е тясно свързана както с обективни, така и със субективни фактори.

3. Радикализацията в един по-напреднал етап непременно се свързва с някаква идеология и с някаква организация, при което се получава съответното задълбочаване и усъвършенстване.

4. Определенията, приети на институционално равнище, са единодушни в това, че става въпрос за процес, водещ до насилие или тероризъм. Тероризмът в крайна сметка се преекспонира като финален завършек на радикализацията, докато всъщност е само едно от средствата за постигане на определени цели. Основната цел винаги е някаква революционна промяна.

6. Религиозните и етническите лидери имат предимство пред светските с това, че оперират с т.нар. „трансцендентални“ ценности, заложен в самата идея за общност, идентичност и божия воля. Предимството на религиозните лидери е, че те оперират позовавайки се на най-висшата власт – Бог, пред когото всички останали са незначителни и дори излишни. Светският и дори етническият лидер все пак трябва да покажат след определено време някакви подобрения в живота на хората, докато религиозният лидер не е задължен. При религиозния фанатик получаването на обещаната иначе приживе награда е оставено за след смъртта.

7. Линиите на фрактура в обществото и особено тези на етническа и религиозна основа са особено уязвими за външни въздействия и следва да са под непрекъснато наблюдение от страна на държавата с готовност за предприемане на необходими действия.

ГЛАВА ВТОРА

ПРОЦЕСИ И ПРИЧИНИ ЗА ВЪЗНИКВАНЕ НА РАДИКАЛИЗАЦИЯ И ОТРАЖЕНИЕТО ИМ ВЪРХУ НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ.

От хода на историята е видно, че радикализацията в своя положителен аспект е изиграла трансформираща роля в социално-политическата конфигурация на обществото и неговите институции. Следователно е възможно човек или група да обмислят радикални идеи, без всъщност да използват насилие. От друга страна, въпреки че не винаги има пряка причинно-следствена връзка между радикалните нагласи и използването на насилие, е вярно, че има определена връзка, тъй като първата е предпоставка за постигането на втората. В негативния си аспект насилствената радикализация се характеризира с популяризирането на една идеология, както и на нейните цели, чрез насилие, страх и понякога съзнателно търсене на хаос. Въпреки че насилственият аспект се проявява в разнообразни идеологии - групи от крайно десни или крайно леви, националистически или сепаратистки групи, групи с религиозна мотивация, между другото - всички те съвпадат в напредването си към идеология, основана на насилствено действие: усещането за предразсъдъци по отношение на друга група, различна от вашата, делегитимизацията на институциите поради неспособността им да се справят с проблема и използването на насилието като единствено и върховно решение.

Според Федерико Аснар Фернандес-Монтесинос „Битките, войните, са комбинация от рационални, волеви и емоционални елементи, които се случват в

съзнанието на боеца. Който се чувства по този начин, той е във война; и победен е този, който се е убедил в безполезността на продължаването на битката.

Победата или загубата също е вид чувство, за което свидетелстват усмихнатите снимки на онези, които ще действат като атентатори самоубийци. В крайна сметка войната е дейност на духа, в която решаващият елемент е волята, внушението. Тази дейност е нещо по-сложно от обикновена насилствена дейност, тъй като кара човекът да избяга от физическото измерение, в което се развива и да се премести в емоционалния план. Освен това сме изправени пред акт на комуникация, в който физическото измерение, насилието, не е задължително съществено и има други параметри от обикновените, от които следва, че общите ефекти са различни от сбора от отделни актове.

Реалността може да има определени дози деформируемост и тълкуване, които липсват както на фактите, така и на данните, на които тя може да бъде разложена. Въпреки това, тя може да бъде деконструирана и възстановена по значително различен начин. Светът е изправен пред манипулация, която е в основата на пост-истината и е ключова за развитието на повествованието, на наративата. Повествованието и разказите служат като отговор на подобни предизвикателства. Това са подбор от факти и гледни точки, които се използват, за да дадат основания и да оправдаят решенията, които вече са взети преди това. Не става въпрос за демонстриране на истинността или автентичността на нещо, а за убеждаване. Тоест разумът и емоцията, рационалното и ирационалното намират удовлетворение в повествованието в разказите.

Вярно е, че който притежава властта, притежава истината и това не е маловажен въпрос, защото реципрочното също е вярно. Борбата за значението на понятието всъщност е борба за власт. Политиката никога не е била разбирана като чиста измама, това е било средство. Освен това между истината и политиката се установява диалектическа връзка, тъй като тя не може да бъде пълен служител на истината, тъй като се стреми да я промени. Истината е още един инструмент на политиката. Ценностите, чувствата и емоциите функционират като обвивки от послания и осигуряват въздействие, улеснено от шока, причинен от емоционалния език.

Ключът към тероризма се крие в дискурса, който служи като негов гръбнак. Идеологическото превъоръжаване се превръща във важно военно превъоръжаване. Случаят със салафизма е пример за това, което се отнася до джихадизма. Центърът на тежестта на тероризма не е тероризмът, а дискурсът, на който той служи. И ако не се приключи с дискурса, няма да се приключи с тероризма, защото независимо колко терористи се неутрализират - това е необходимо действие, въпреки че не е окончателно - други ще излязат от разказа, за да ги заместят.

Това е кървава педагогика, изградена около проява на доверие и вяра в кауза, която контрастира на постмодерното и постхероичното общество, с епоха на слаби идеи и концепции. Насилствената смърт е изчезнала от нашите общества, с изключение на пътни произшествия, самоубийства или държавни репресии. Парадоксално е, че процентът на самоубийствата в западните страни е 10 до 20 пъти по-висок от процента на убийствата. Буржоазно време, в което не е обичайно да убиваш или умираш за нищо, а само да живееш възможно най-добре. В тази рамка даването на живот за дадена кауза

и способността да се отнеме или да се направят и двете едновременно, с катарзиса, който това предполага, са елементи, които поради радикалния си характер парадоксално допринасят за легитимността на каузата.

Политическите реалисти виждат света такъв, какъвто е: арена на политиката на властта, движена предимно от възприеманите непосредствени лични интереси, където моралът е риторична обосновка за целесъобразни действия и лични интереси.

Животът е историята на средствата и целите. Винаги, когато става дума за социална промяна, възниква въпросът за средствата и целите. Човекът на действието разглежда въпроса за средствата и цели в прагматичен и стратегически план. Той няма друг проблем; той мисли само за действителните си ресурси и възможностите за различни избори на действие. Той пита за цели само дали са постижими и си заслужават цената; означава, само дали ще работят.

Второто правило на етиката на средствата и на целите е, че преценката на етиката на средствата зависи от политическата позиция на тези, които издават присъдата. По време на конфликт нито един от главните герои не се интересува от никаква стойност, освен от победата. Това е живот или смърт.

Загрижеността за етиката се увеличава с броя на наличните средства и обратно. За човека на действие първият критерий при определяне на средствата за използване е да се прецени какви средства са на разположение. Прегледът и изборът на налични средства се извършва на пряка утилитарна основа - ще работи ли? Моралните въпроси могат да възникнат, когато човек избере измежду еднакво ефективни алтернативни средства. Но ако човек няма лукса на избор и притежава само едно средство, тогава етичният въпрос никога няма да възникне; автоматично самотното средство се надарява с морален дух.

Правите каквото можете с това, което имате и го обличате с морални дрехи. В областта на действието първият въпрос, който възниква при определянето на средствата, които ще бъдат използвани за конкретни цели, е какви са наличните средства. Това изисква оценка на силните страни или ресурсите, които могат да бъдат използвани.

Етиката на средствата и целите е, че целите трябва да бъдат формулирани в общи термини като „Свобода, равенство, братство“, „За общото благосъстояние“, „Преследване на щастието“ или „Хляб и мир“. Поради факта, че често в потока от средства за постигане на целите, нови цели и неочаквани цели са сред основните резултати от действието.

Така стъпка по стъпка отпадат като ненужни и даже вредни всички морални задръжки и става безпощадно ясно, че борецът за „Великата цел“ се нуждае само от съответното ресурсно обезпечение за да започне делото си. Ако има армия-воюва, ако има взривни вещества- прави терористични актове, а ако няма – прави пакости в областта на саботажа и евтиния тероризъм. Жертвите са само неприятни подробности по пътя към победата на... каквото и да е.

Основна характеристика на религиозните практики е ритуалът за извършване на „жертвоприношения“, при който живо същество (за предпочитане чисто и невинно)

трябва да се предлага на боговете. Терористичната виктимизация често се възприема от терориста като „жертва“. Жертвата може да се състои в невинни хора от лагера на противника или на терорист, който да се самоубие сред групата на „виновни“ врагове. В този случай той вижда себе си като мъченик. Това измерение на мъченичеството го свързва с дейността, която някои учени разглеждат като най-фундаменталната форма на религиозност: жертвоприношението. Това е обред на унищожаване, който се среща по забележителен начин почти във всяка религиозна традиция в света. Терминът подсказва, че самият процес на унищожаване е духовен, тъй като думата идва от латинския, *sacrificium* „освещаване“. Това, което прави жертвоприношението толкова важно, е не само това, че включва убийство, но и това, че по ироничен начин се счита за облагородяващо. Унищожаването се извършва в религиозен контекст, който превръща убийството в нещо, считано за положително. По този начин, както всички религиозни образи на жертвоприношение, мъченичеството предоставя символи на насилие от по-широката рамка на реда, който религиозният език осигурява.

Подобен начин на мислене очевидно набира популярност.

През 1968 г. никоя международна терористична група не може да бъде класифицирана като несекулярна, през 1980 г. 2 от 64 групи могат да бъдат класифицирани като несекулярни, 1992 г. 11 от 48 терористични групи са били религиозни, 1994 г. 16 от 49 терористични групи бяха религиозни, 1995 г. 25 от 58 активни групи в международни терористични организации бяха предимно религиозни по характер или мотивация.

Повечето религиозни практики са мирни. В исторически план религията често е била механизъм за контрол на определени потенциално вредни човешки импулси, по-специално тези, отнасящи се до сексуалността и насилието. За съжаление, това често се ограничава до „в групата“, а не до насилие между групите. Необходими са допълнителни фактори, за да се слоят религията с политическо насилие. Бедността на хората (не непременно на терориста, който се идентифицира с тях), социалната несправедливост и държавните репресии често са посочени като основни причини за бунтарския тероризъм. Те могат да подтикнат хората към миграция, бунт, престъпност, самоубийство или религиозен плам. Терористичното изкушение често е комбинация от някои или от всички тях. Миграцията е към рая, бунтът е срещу статуквото, използваният метод, който обикновено се счита за престъпен, като самоубийството, предшествано от убийството, е едно от средствата и религията предлага оправдание. Дихотомията „ние срещу тях“, характерна и за други участници в ескалиращ конфликт, се превръща в „космическа война“ между „силите на злото“ и „силите на доброто“, между оскверненото и свещеното.

Стремешът на някои ислямски радикали е гражданска война в Европа, водена от мюсюлмани от трето поколение последователи на идеи като тези на натурализираният испански джихадист Абу Мусаб Ал Сури, известен като Сетмарян, който твърди, че целта на нападенията е да провокира европейското общество да се изправи срещу мюсюлманите, за които той е създал стратегия, която се състои от три етапа: провокационна война, война в анклав и тотална война за имплантиране на халифат.

Има много малка емпирична подкрепа за връзка между бедността и тероризма. Всъщност е забележително, че толкова много видни, добронамерени световни лидери и

учени биха извлекли тази връзка, без да имат емпирична основа за това. Множество доказателства сега показват, че всяко въздействие на образованието и бедността върху тероризма е косвено, сложно и вероятно доста слабо.

Може да се твърди, че икономическите условия все още имат значение за предлагането и че макар терористите да не са извлечени непропорционално от редиците на неграмотните и бедните, те все пак са мотивирани от неравенство в техните общества или от бедността на своите сънародници.

Самите терористи не са склонни да изтъкват икономическите фактори в собствената си реторика. Например, в касета, излъчена по арабския телевизионен канал Ал Джазира, човек, за който се смята, че е Мохамед Сидик Хан, лидерът на атентатите в Лондон на 7 юли 2005 г., казва: „Аз и хиляди като мен изоставят всичко заради това, в което вярваме. Нашата мотивация за ръководство не идва от материални ценности, които този свят може да предложи“. В това изявление той изрично признава, че действията му и на неговите терористи не са обусловени от техните икономически обстоятелства

Трябва да се има предвид, че студентите често са най-радикализираният сегмент в обществото. ...тези студенти са на възраст 18 и повече години, както и предимно студенти от колежи.

Мъжете които пристигали за обучение в Афганистан през 90-те години на миналия век не били бедни хора претърпели провал своето общество като група те представлявали огледало на младите египтяни които формирали терористичните групи изучавани от Ибрахим в началото на 80-те години повечето от бъдещите бойци на Ал Кайда произхождали от средната или висшата класа и почти всички били от здрави семейства повечето от тези хора имали университетско образование със силно изразени предпочитания към естествените инженерните науки малко от тях идвали от религиозни училища. Всъщност мнозина получили образованието си в Европа или в САЩ, А някои от тях говорили пет или шест чужди езика те не показвали признаци на умствено разстройство много от тях дори не били особено религиозни когато се записали за участие в джихад.

Членовете на Хизбула всъщност имат малко по-нисък процент на бедност от ливанското население: 28 процента срещу 33 процента.

Проучване на членството в израелска терористична организация, наречена Gush Emunim, което означава „Блок на верните“. Това е фанатична религиозна организация, която е била активна в началото на 80-те години. През 1980 г. тя се е опитала неуспешно да взриви джамията Al-Aqṣā в Ерусалим Групата също е отговорна за убийствата на няколко кметове на Западния бряг.

Гуш Емуним е включвала инженери, учители, компютърен програмист, географ и боен пилот; нейните членове изглежда, че са извадка от професии, представителни за висшия социално-икономически статус.

Саад Един Ибрахим изучавал политическите затворници в Египет през 70-те години на миналия век. Според неговите изследвания повечето от ислямистите били млади хора от селата дошли в града за да учат много били синове на правителствени служители от средно равнище те били амбициозни предпочитали да се занимават с Наука и Техника където се приемат най-способните студенти. Това не били

отчуждените маргинализирани младежи които един социолог би очаквал да види. Вместо това, пише Ибрахим, те са пример за египетските младежи ако те са с нещо нетипични това е, че те са над средното ниво на своето поколение.

Един извод, който е възможен, е, че заможните и по-добре образовани са привлечени към крайни позиции, както се вижда в проучванията на общественото мнение. Тези, които са по-слабо образовани, е по-вероятно да кажат, че нямат мнение. Тези, които са по-добре образовани, също са по-склонни да участват в политиката. Хората, които са по-добре образовани и печелят по-висок доход, имат по-високи възможни разходи за участие. Хората, които имат по-високо ниво на образование, придобиват по-лесно и по-евтино информация. Изглежда също имат по-голямо доверие в своите мнения и това може да доведе до екстремизъм.

От страна на търсенето терористичните организации предпочитат да имат висококвалифицирани лица за извършване на терористични действия, предвид високите разходи при провал. При извършването на терористични атаки се изискват повече умения, отколкото обикновено се оценява.

Ако образованието трябва да бъде част от решението, важно е да се концентрираме върху съдържанието на образованието. Простото увеличаването на годините на училището със същата учебна програма, която съществува сега, няма да подобри ситуацията. Всъщност, подобен подход може да доведе до засилен екстремизъм.

Целта на тероризма е да постигне по-нататъшни политически цели, като например да накара окупационна армия да се оттегли, да повлияе на резултата от изборите или да замени автократията с теокрация. Посявайки страх сред населението и може би пораждайки чувство на безсилие или гняв към конкретна политическа партия, терористите могат да накарат избирателите да изберат ново правителство или да натиснат съществуващо правителство да промени политиката си. Това вероятно е причината тероризмът да е насочен към демократичните страни по-често от автократичните. Демокрациите са по-отзивчиви към обществените настроения. Със сигурност може да се измислят някои примери за ефектни успехи от гледна точка на терористите. Например, атентатите в Мадрид на 11 март 2004 г. и лошо отработената реакция на правителството на Хосе Аснар много вероятно са причинили поражението на правителството на общите избори, проведени три дни по-късно.

Социалните връзки предхождат идеологически ангажменти и комбинация от социална изолация и групово сближаване допринася за ескалиране на идеологията, въпреки че външните лица на непосредствената група може да са необходими, за да служат като "мостове" на терористичните организации за цели на обучение и ресурси. Това, което става очевидно, е, че жизнено важния компонент в процеса на превръщането в тероризъм е спонтанното групово взаимодействие с връстниците, а не планираното, систематично „промиване на мозъка“ и индоктриниране. Освен това значението на спонтанното групово взаимодействие при липса на пряко влияние отгоре надолу се усилва от появата на отделни групи за самостартиране, които разчитат на Интернет и други свободно достъпни материали както за идеологическа, така и за

оперативна информация, като по този начин отричат необходимостта от официални връзки с по-големи организации.

Днес процесът на вербуване на терористи достига до повече хора и отнема по-малко време. Набирането на бойци може да бъде извършвано от три категории (наблюдатели, набирачи и фасилитатори), а любимите места за набиране са джамии, паркове или зони за отдих на младежи, асоциации, училища, фитнес зали, частни апартаменти, социални мрежи, затвори и центрове за младежи. Набирането офлайн, което продължава да бъде преобладаващо не изключва онлайн, като повечето са радикализирани в смесена среда, офлайн и онлайн. От своя страна вербуваните в 66% са момчета на възраст между 15 и 35 години, много от тях принадлежащи към второ и трето поколение имиграция, произхождащи от страни като Мароко и Алжир. Не практикуващи мюсюлмани, които в даден момент са скъсали с традиционния ислям на своите родители, по-късно възприемали вариант със салафистки характер и силно войнстващи. Младите хора, запознати с новите технологии, които стават всеотдайни мюсюлмани и практикуващи, когато са потопени в процеса на радикализация. При жените възрастта е между 16 и 28 години, предимно мароканки, а също и не практикуващи мюсюлмани. В тези случаи набирането се извършва чрез Интернет, така че те нямат офлайн „програмист“. Всъщност има кампании на "Ислямска държава", излъчвани от "сестри", които вече са в Сирия и са насочени изключително към жени, на които им е предложен идиличен жизнен проект в Халифата. Място, където им се предлага уважение и начин на живот въз основа на установеното от шериата.

Легитимните хуманитарни дейности имат важна роля в живота на мюсюлманите, тъй като те отговарят на легитимните благотворителни нужди на братята и сестрите мюсюлмани по целия свят. Мюсюлманите са естествено податливи на призива да даряват за хора, които се нуждаят, тъй като зекятът е един от петте стълба на исляма. Това се използва и от салафитски джихадисти, които прикриват дейностите си по набиране на средства. Невероятно трудно е да се разбере този вид незаконна дейност по набиране на средства, понеже той често се разпространява зад граница и извън ЕС.

Феноменът “чуждестранни бойци”.

Правна дефиниция можем да извлечем от това, което е посочено от Парламентарната асамблея на Съвета на Европа на 27 януари 2016 г., когато тя прие Резолюция, в която определи какво трябва да се разбира под чуждестранни бойци: «Мотивирани лица основно от идеология, религия и/или родство, които напускат страната си на произход или обичайно местожителство, за да се присъединят към група, въввлечена във въоръжен конфликт.»

Проучване, проведено през 2016 г., предоставя конкретни данни от различните страни на Европейския съюз, от които изглежда важно да се споменат някои от тях, по-специално в общия контекст на ЕС, Франция, Германия и Испания:

Общо чуждестранни бойци: 3922-4294

Завърнали се 30%

Потвърдена смърт на 14%

17%-жени

6-23% конвертити /новоприели исляма/.

Справянето с ислямисткия екстремизъм е балансиращ акт поради тънката линия между легални и незаконни организации. Въпреки че легалните организации може да не предизвикват насилствени действия, техните послания имат за цел да предизвикат поляризация и недоверие в обществото. Справянето с тази сложност е трудно, тъй като някои твърдят, че тези легални организации всъщност приютяват екстремистките елементи, докато други ги разглеждат като организации на портал към екстремизъм.

Ролята на жените в контекста на салафи-джихадистите с времето става по-забележима. В миналото джендър стереотипите са извеждали жените като пасивни наблюдатели и жертви, а не като активна поддържаща роля. Често тази погрешна характеристика произтича от факта, че жените рядко са извършители на насилие. Чрез тези нападения жените имат и могат да придобият статут на мъченичество. Но жените често имат по-поддържаща роля, която позволява и улеснява джихада. Екстремистките лидери подчертават важната роля на жените като майки и съпруги. Има случаи, когато жените играят важна роля за пропагандирането и разпространението на идеологията. Жените по-лесно достигат до други жени, за да подкрепят каузата на салафи-джихадистите, осигурявайки морална подкрепа и натиск от връстници, за да останат в границите на екстремизма. Жените са играли активна оперативна роля за събиране на средства и контрабанда на оръжие, пари и съобщения. Жените също имат решаваща роля в радикализацията и набирането на други жени. Тази дейност често се провежда онлайн чрез социални медии и чрез социални събития. Тази мобилизационна дейност често е била по-малко видима. Жените също се разглеждат като решаващи поради ролята им в отглеждането на децата според идеологията. Жените често поддържат близки социални кръгове и пътуват заедно. Някои от тях предполагат, че да станат екстремисти може да бъде еманципиращо, тъй като жените са по-способни да се освободят от клановата структура на семейството си и поведението, свързано с честта

По отношение на отделните фактори профилът до 2013 г. в Испания беше: млади хора, предимно мъже, мюсюлмани, радикализирани в Испания, от алжирски, пакистански, марокански и сирийски произход, пребиваващи в Мадрид, Каталония и Валенсия. От 2013 г. насам обаче профилът се промени: има значителен брой жени, от новоприели исляма испанци, те са по-млади и много идват от Сеута и Мелила. Мотивациите съчетават рационални, емоционални, идеологически и идентичностни фактори.

От 2004 г. повече от 700 души са задържани в Испания заради връзките си с джихадисткия тероризъм. Профилът на задържания в Испания джихадист съответства на този на мъж (83,1%) със средна възраст около 32 години, женен и с деца. В 89% от случаите познанията им за исляма и шериата са по-скоро елементарни, като 86,1% от задържаните са мюсюлмани по произход, докато 13,9% от случаите са преминали към исляма. Набирането онлайн представлява 28.9% от случаите, в сравнение с 18.4%

онлайн, като повечето са радикализирани в смесена среда, офлайн и онлайн (52.7%). Саморадикализацията се наблюдава само в 19,7% от случаите, действайки като агенти за радикализация: активисти (38,3%), членове на семейството (27,7%), приятели (21,3%), религиозни водачи (8,5%), преподаватели (4,3%) и други (10,6%).

Що се отнася до жените, те вече представляват 17% от всички арестувани за джихадизъм. Преобладава испано-мароканската жена, живееща главно в градовете, където започват да се появяват тези от второ поколение; средната възраст е около 22 години и е 50% несемейна, което се обяснява със задължението за сключване на брак, което се управлява в мюсюлманската култура; 18% от задържаните са били новоприели исляма; и няма саморадикализация, всички те го са го направили в рамките на клетки, групи или мрежи. Феноменът на самотния вълк няма женски колега

Затворът е враждебна среда, при която индивидът има спешна нужда да бъде част от група, която осигурява емоционална подкрепа и физическа сигурност. Афинитетът към хора със същия национален и културен произход и последващото формиране на затворени групи от етнорелигиозен характер могат да бъдат използвани и всъщност са били като фактор, благоприятен за набирането на джихадисти. По този начин действията на вербовчиците на джихадистите не приключват, след като са задържани и лишени от свобода, но могат да продължат в затворите.

Анализирани са радикализация сред трудовите мигранти. Етнически конфликти. Междубщностни конфликти. Особености на радикализация на ислямските общности по света. „Стежняващата се стълбица“ като пример за разбиране на процеса на радикализация.

Различни варианти на етнически общности в латентен или действащ конфликт: Етническа група – определение и същност. Национални малцинства, които се идентифицират с етническата си принадлежност в съседна държава, където могат да се считат за мнозинство. Мигрантите и етническите бежанци, продукт на важни миграции, особено от страни от Третия свят до други страни от Третия свят или до индустриализираните държави. Местните и племенните народи, които представляват специален случай на етнически групи и които като цяло се считат за малцинства, предвид историческите обстоятелства на тяхното завладяването и включването в състава на новите държавни структури, както и тяхното привързване към земята и територията и тяхната светска съпротива срещу геноцид, етноцид и асимилация. Етнически движения. Миграция и невъоръжени нашествия. Мигрантите като вносители на радикализъм и политическо и религиозно насилие.

Изследвана е хибридна атака на която е подложен Европейският съюз на с използване на „бежанци“ от страна на белоруския президент Лукашенко през есента на 2021 г.

Топ пет страни на произход на мигрантите в България, откакто се води статистика в Република България, са Ислямска Република Афганистан, Сирия, Република Ирак, Ислямска Република Иран и Ислямска Република Пакистан. Анализът на етническите, културни и религиозни характеристики на гражданите на тези страни показва много общи черти, както и някои различия между тях.

Възrastовият анализ на мигрантите, влизащи на територията на Република България показва, че всички идват от страни, характеризиращи се със значителен прираст на населението. Средната възраст е между 22 и 35 години. На пръв поглед това са предимно млади хора, в работоспособна възраст, притежаващи голям времеви работен потенциал.

През последните две години се забелязва качествена промяна в състава на пристигащите в страната чужденци – значително се увеличават младите, неженени мъже за сметка на семействата.

Борбата с “езика на омразата” и „престъпленията от омраза“ безспорно трябва да продължи и да се усъвършенства без това да пречи на възможностите за критика на религии или убеждения и ограничения на свободата на словото извън предвидените в закона.

Борбата с езика на омразата трябва да бъде насочена срещу всеки който го използва, независимо дали е част от малцинство, мнозинство, мигрантска общност, религиозна общност и т.н. без изключения и привилегии.

Като обобщение може да се отбележи, че националната и социалната сигурност са изправени пред редица предизвикателства. Те представляват комбинация от различни фактори, които могат да действат комбинирано или по отделно. Тези фактори са основно:

- Неконтролируеми и неконтролирани миграционни потоци, които може да се използват и се използват за внос на радикализация, тероризъм и организирана престъпност. Миграционните потоци може да се използват и се използват за организиране на натиск върху социалните системи и системите за сигурност на различните държави. Те може да се използват за организиране на невъоръжени нашествия с непредвидими резултати.
- Слабо интегрирани етнически и или религиозни малцинствени групи може да бъдат използвани по отделно или в комбинация с мигрантски общности за организиране на дейности застрашаващи националната сигурност. В случая е важно да се контролират езика на омразата и престъпленията от омраза.
- Поemanето на управлението на процесите на радикализация, включително генерационна, от външни за държавата структури, само или в комбинация с горните елементи може да застраши линиите на фрактура в обществото и да работи против националната сигурност.

ИЗВОДИ ГЛАВА ВТОРА:

1. Радикализацията може да бъде управляем процес и това се свързва с внасянето на подходяща идеология и съответни организационни форми и ресурсно обезпечаване.
2. Няма съществени разлики между социалната, революционна радикализация и радикализацията на етническа или религиозна основа. Единствените разлики са в обясненията на мотивировката, тоест в приетата идеология. Особеностите на религиозната и етническата радикализация се състоят в изтъкването на трансцендентални ценности и позоваването на божествената власт, което изнася на друго, по-високо ниво мотивировката в съзнанието на привържениците на съответната кауза.

3. Персоналната радикализацията не е пряко свързана с бедност и ниско образование.
4. Радикализацията и тероризмът могат да бъдат внесени посредством мигранти. Мигрантите сами по себе си могат да бъдат използвани като оръжие в различни ситуации и с различни цели, включително за организиране на невъоръжени нашествия.
5. Проучванията на общественото мнение често установяват, че изразената подкрепа за политическо насилие и тероризъм е по-висока сред тези с по-високо образование и по-високи семейни доходи.
6. Самите терористи са по-вероятно да бъдат млади и добре образовани и по-малко вероятно да произхождат от бедните слоеве на населението. Разглеждайки страните на произход, международните терористи е по-вероятно да идват от държави, които потискат гражданските свободи и предоставят малко политически права.
7. Езикът на омразата и престъпленията от омраза, независимо от къде идват, може да се разглеждат като предвестник на много по-сериозни проблеми.
8. Съвкупността от практически неконтролируеми мигрантски потоци, слаба интеграция в обществото, наличието на свободно разпространяема радикална религиозна пропаганда и вече създадени и развиващи се международни организации занимаващи се с политическо насилие, както и заинтересовани чужди специални служби изправя пред непосредствена опасност националната сигурност.

ГЛАВА ТРЕТА

КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯ НА ПРОЦЕСИТЕ НА РАДИКАЛИЗАЦИЯ СРЕД ЕТНИЧЕСКИТЕ И РЕЛИГИОЗНИТЕ ГРУПИ И ИЗСЛЕДВАНЕ НА СЪЩЕСТВУВАЩИЯ ОПИТ В ДЕРАДИКАЛИЗАЦИЯТА.

Докато по социалното профилиране на бъдещите радикали, екстремисти и терористи има различни мнения и като цяло съгласие по някакъв общ профил липсва, то по възрастовото профилиране на най-уязвимите от радикализация лица съществува известно съгласие. Това е основно възрастовата група от 15 до 25 години, в някои случаи нарастваща до 30-годишните.

В този възрастов диапазон младите хора започват да гледат на света по нов начин и да търсят отговори на видяното и особено тези от тях с по-чувствителна социална нагласа. И това, което виждат влиза в противоречие с всичко, което са му обяснявали в училището и в семейството, като понятия за чест, достойнство, любов, справедливост и най-вече справедливост. Започват да търсят отговори от обществото, а обществото не му дава никакви приемливи обяснения и отговаря с общи клишета или политически коректни празнословия, прикриващи двойни стандарти, манипулации и различни видове социално инженерство налагани от влиятелни международни организации.

При процесите на радикализация особено важна роля играят чувствата, всички основни чувства; любов, омраза, завист, обида, унижение, безсилие, желание за доказване пред някого. И тези чувства могат да създадат взривоопасен коктейл, когато от личната сфера се прехвърлят към обществото като цяло или към отделни негови сегменти.

И тогава открива един интересен „пазар“. „Пазар“ на различни обяснения и приказки за възрастни наречени идеологии. Всъщност за него света става такъв какъвто му е описан от съответната идеология, която образно казано си е избрал. И от тук нататък всичко зависи от това, което си е купил и приел за свое кредо. Разбира се отделните идеологии имат своите подварианти и разновидности. Не е все едно, например в рамките на марксистката идеология, дали си си избрал Бернщайн или Ленин. Същото е и при големите световни религии. Що се касае до етническите мотиви за радикализация, те обикновено се търсят в историята и най-вече в нейните различни интерпретации, които също могат да бъдат пречупени през призмата на отделна идеологическа или религиозна интерпретация.

Проблемът при този възрастов диапазон е в това, че образно казано съществува възможност и физическо време да се прочете книгата, която е избрана или подсказана, но не е имало време да се прочете друга книга, която излага противоположни тези и предлага различни аргументи. Освен това времето е ангажирано с търсене на допълваща, а не “противникова” литература. Липсва и необходимия жизнен опит за критически анализ на прочетеното. Младият човек е здрав, силен изпълнен с енергия и желание за реализация, но неговата социализация в развитите страни е отложена изкуствено, чрез образователния процес и особено с удължаването на времето за получаване на средно образование. Биологическото и социалното му развитие, силно се разминават. Под най-различни добронамерени причини и теории е наложена допълнителна инфантилизация.

Наложена образователна и обществена инфантилизация в западните общества, включително в България, затваря много от младежите в книжен и/или дигитален свят, откъсва ги от реалния живот и ги оставя в техните собствени светове, които може да се окажат и антиутопия. Инфантилизацията притъпява сериозно чувството за отговорност и може да повлияе на качеството на вземаните решения.

„Конфликтът между поколенията“ е вечен, както е вечно и използването му за радикализиране на големи общности от млади хора с цел насочването им към „революционна дейност“, създаване на групи за натиск или директен тероризъм.

Този вид инфантилизация обикновено не се случва в някои от развиващите се страни и сред някои маргинализирани общности в развитите страни, отчасти поради някои културни особености и отчасти поради ранно отпадане от образователната система. Ето един малко драстичен пример.

Бойците на талибаните обикновено са млади, на възраст 16-25 години. Всеки с някои умения или харизма може бъде повишен през двадесетте си години и да стане командир на отряд. През 2015-17 г. се извърши отместване от местните милиции към мобилни, щатни сили, които са склонни да се набират повече в съответствие с официалните правила на талибаните (т.е. няма набиране на малолетни лица). Много бойци са склонни да напуснат талибаните, след като се оженят и имат деца, поради

риска; те обикновено могат да напуснат без проблеми, ако техните командири са съгласни с молбата им (обикновено се съобщават на командването като „семеини причини“). Други, разбира се, умират. Коефициентът на жертви на талибаните днес е значително по-нисък, отколкото в пика на западната интервенция в Афганистан през 2010-13 г., но жертвите са по-концентрирани сред мобилните звена, които носят основната тежест на боевете в днешно време. Физическата годност е фактор, който не позволява на повечето бойци да останат в бойни групи след 30-годишна възраст: изисква се много бягане, за да може средният талибански боец да остане жив.

Въпреки че талибаните периодично отричат, че организацията използва малолетни лица («деца и юноши») във връзка с така наречените джихадистки операции, очевидно е, че указанията са дискреционни. Оценката на отделния командир е решаващ фактор. На практика местният стандарт за това, когато човек се счита за зрял и независим, ще бъде решаващ, а не реалната възраст.

Документите не са ключова характеристика на афганистанското общество и много хора не знаят точно на колко години са. Информацията, която Landinfo има за набирането на непълнолетни, показва, че мнозинството са на възраст между 15 и 18 години.

Пример за използване на нормалното биологическо съзряване - образователната система на „Ислямска държава“ в Ирак.

Не е случайно и въвеждането на особена образователна система в контролираните от Ислямска държава /ИД/ /ИДИЛ/ територии.

“Средното образование в териториите, които контролират терористите е разделено на три етапа, а именно - начален, среден и подготвителен. Общо продължава девет години. Причините за премахването на 12-годишното средно образование, наследено от иракската държава, е децата да влизат по-бързо в университетите на ИДИЛ. Учебната година продължава десет месеца, разделени на два срока.

В недалечното минало в България съществуваша средни сержантски училища, където приемът беше след завършването на 8 ми клас. Иначе казано постъпваша при навършени 14-15 години в зависимост от месеца на раждане и завършваша на 18 години, а някои и по-рано и младежите вече бяха командири.

Дискриминация и „инструментализиране“ на проблеми като фактори за радикализация.

Процесите на радикализация могат да бъдат от най-различно естество: чувство на действителна или вменена дискриминация, чувство за застрашеност, чувство за социална несправедливост, което пренесено в етнически разнородна среда се превръща в етнически мотивирано, лични контакти с „подходящи лица“ или дори случайно попаднала литература. Пътищата по които едно лице може да стигне до радикализация, често могат да бъдат прекалено лични, като обида, желание за самоизтъкване и др.

Процесите на радикализация на по-големи общности почти винаги са съчетание от споменатите по-горе фактори и съзнателна организационна работа в самата общност.

Радикализацията може и да бъде следствие от „инструментализиране“ на отделни проблеми и конструирането им в стройна теория и използването им за разпалване на етническа вражда.

Радикализацията понякога е и следствие от „инструментализиране“ от страна на чужди държавни или терористически организации, включително инфилтрирани чрез „бежански потоци“.

Обръщането към ислямизма като процес и фактор за радикализация.

Млади хора и юноши, разочаровани от европейското общество, че ги изключват физически и/или социално, изморени от така и не изпълнените обещания на официалните органи и обидени от крайно негативния образ на исляма, решават да се обърнат към ислямистка среда, превръщайки исляма в начин за възстановяват достойнството си. Те намират в религията нов елемент, който придава смисъл на живота им, защото ислямът им предлага пространство, което ги защитава от враждебността на външния свят и им дава мисия да изпълнят, било преобразуването на техните родители, или създаването на Ислямското микро общество в рамките на неислямското или реализирането на джихада срещу "враговете на исляма".

Образованието, бедността и политическото участие като фактори за тероризъм. Въвличане на деца и престъпни банди като фактори за тероризъм.

Най-тревожният от всичките симптоми е въвличането на децата в културата на престъплението. Нямайки особени очаквания за бъдещето те са глухи за гласа на благоразумието, да не говорим за гласа на съвестта. Те знаят какво искат и го искат веднага. Отлагането на удоволствието, планирането на бъдещето, натрупването на знания и свидетелства за образование не означава нищо за тези, рано закоравели деца на улицата. Тъй като очакват да умрат млади те не хранят особен респект към наказателните санкции. Начинът им на живот е наистина рискован, но в един момент рискът се отплаща като някаква алтернатива спрямо очевидната безнадежност. Ако отпадането на вътрешните задръжки беше ограничено само до престъпните класи, тогава би било възможно чрез комбинация от стимули и стриктно прилагане на законите да се възстанови чувството за дълг, но културата на безсрамието не е ограничена само до подземния свят, в стремежа си към незабавно удовлетворение и отъждествяването му с материални придобивки. **Престъпните класи просто имитират по висшите класи.**

Размерът на терористичната организация може да има значение и за определящите фактори на тероризма от страна на предлагането. Ако терористичните организации са малки, те са склонни да се състоят от елитите, които дълбоко ги е грижа за каузата. Те са първите, които се присъединяват. За да може движението да нарасне до определена точка, то трябва да набере по-широк набор от членове, защото наистина ангажираните вече участват. Отвъд определен размер, допълнителните новобранци са склонни да бъдат мотивирани повече от заплащане и по-малко от идеология; те са може да са хора с по-ниска характеристика на социално-икономически статус. За да настъпи

гражданска война, терористична или бунтовническа група трябва да достигне определен мащаб. В този случай организацията е съставена не само от онези, които се вярват дълбоко в каузата, но и от наемници.

Престъпните банди могат да образуват път към дейностите на салафи-джихадите. Изследванията показват, че участието в престъпността е разпространено в джихадистките среди. За някои това се превръща в опрощение за греховно минало, за други се превръща в защита и начин да избягат от проблемите. Салафи-джихадистите набират лица от престъпни мрежи и от банди в местните квартали. По същия начин те набират поддръжници и членове в затворите.

Етническите общности като фактор за радикализация.

В случая на малцинствата, изолирани в градски гета или селски райони се определя ролята на експлозивен потенциал, върху който трябва да се работи от революционния авангард, което е в интересна близост с вижданията на Саид Кутб, един от основателите на съвременния ислямизъм, който също говори за авангард. Схемата на работа е една и съща.

В Трета глава са разгледани и анализирани различни програми, планове и концепции, които биха довели до дерадикализация кеато например:

Концепция за радикализация според Холандската разузнавателна служба и Европейската комисия.

Сравнителен анализ на европейските и други програми за дерадикализация.

Първи мерки на ЕС за предотвратяване на радикализация - Декларацията на Съвета от 25 март 2004 г.

Атенатите в Лондон и последвалото приемане на Европейската стратегия за борба с тероризма.

Европейска стратегия за борба с тероризма - фактори в за идентифициране и неутрализиране на условията за обръщане към тероризъм.

Европейска стратегия за борба с тероризма – приоритети за изпълнение.

Европейска стратегия за борба с тероризма – направления за действие.

Британската стратегия за превенция на екстремизма.

Британският План за действие за предотвратяване на екстремизма.

Холандският план за действие „Поляризация и радикализация 2007-2011 г.“

Анализ на ключовите елементи от европейските инициативи за превенция.

Решения за преодоляване на радикализацията, идващи от самия ислям.

Работа с ислямисти на национално и местно ниво – примерите от Великобритания и Нидерландия.

Инициативи за неутрализиране на огнищата на радикализация.

Методика за деескалация и разрешаване на конфликти.

Основни психологически процеси за дерадикализация в периода след 11 септември.

Специализирани роли по стълбището към тероризма и необходимостта от приспособяване на програмите за дерадикализация.

Търсенето на идентичност като фактор за радикализация

Интеграция и модели на асимилация и мултикултурализъм (Франция и Белгия).

Идеология и поляризация.

Основни регламентиращи документи в областта на сигурността у нас.

Миграционната криза от 2013-2014 г.

Необходимо е да се разграничат европейските програми за предотвратяване на радикализация от програмите за дерадикализация, които се разработват в други страни като Саудитска Арабия, Йемен, Индонезия и Сингапур. Има прилики между двете по отношение на принципите. Например, и двата типа програми се опитват да премахнат религиозната легитимност и да опровергават радикалния дискурс; двата типа обръщат внимание както на темата, така и на близката и най-вече на семейната среда; и в двата случая „меките“ мерки са приоритетно поставени пред „твърдите“, за да се променят стереотипите и да се опровергае демонизацията, която разпространява джихадистката идеология.

Инициативите за дерадикализация обаче се фокусират почти изключително върху индивиди, които вече са направили скока към войнството на джихадистите и следователно са в затвора. Следователно това е много по-малка група и с различно естество от тази на европейските програми за превенция, насочена към много по-широка общественост, която е просто изложена на риск или в ранните етапи на процеса на насилствена радикализация.

Програми на Европейският съюз обръща внимание на предотвратяването на насилствена радикализация.

Първият път, когато Европейският съюз обръща внимание на предотвратяването на насилствена радикализация, е в Декларацията на Съвета от 25 март 2004 г., няколко седмици след атаките в Мадрид. Тази декларация включва в приложението си преглед на плана за действие на Европейския съюз относно стратегическите цели за борба с тероризма. Дотогава официалният отговор на Съюза, срещу тероризма (особено след атентатите от 11 септември 2001 г.) е съсредоточен върху необходимите, но по-конвенционални насоки на действие, като споразумения за екстрадиция, борбата срещу финансирането на тероризма или сигурността в транспорта. Сред преразгледаните стратегически цели Съветът включва на шесто място работа по фактори, благоприятстващи подкрепата за тероризма и набирането на терористи. В тази връзка той обмисля следните мерки:

- Определяне на факторите, които допринасят за набирането на терористи в рамките на Европейския съюз и в международен план, и разработване на дългосрочна стратегия за справяне с тях;

- Продължаване на проучването на връзките между екстремистките религиозни и политически убеждения, социално-икономически и други фактори и подкрепа за тероризма, надграждайки вече извършената работа в тази област, за да се идентифицират адекватни мерки за реагиране;

- По-ефективно използване на програмите за чуждестранна помощ с цел справяне с факторите, които допринасят за подкрепа на тероризма, като се отделя особено внимание на доброто управление и върховенството на закона;

- Разработване и прилагане на стратегия за насърчаване на разбирателството между културите и религиите на Европа и ислямския свят.

Както се вижда, това са много общи насоки на действие, демонстриращи интереса на Съвета към борбата с „първопричините за тероризма“, но без да се артикулират конкретни действия. През следващите месеци Европейският съюз публикува други документи, в които отново се споменава важноста на този подход, но без да се добавя по-голяма степен на специфичност. Един от тези документи е например пътна карта за следващите пет години за свобода, справедливост и сигурност (известна още като Хагската програма), където интересът към опознаването и неутрализирането на факторите, които подхранват фундаментализъм и тероризъм.

Междувременно атентатите на 7 юли 2005 г. в Лондон върнаха на масата страхотната реалност, че джихадистките атаки в Европа след 11 септември са били извършени от лица, пребивавали години наред на територията на Съюза и че в много случаи те са се радикализирали в европейските граници. Няколко месеца по-късно, на 30 ноември 2005 г., Европейският съюз постига още една важна стъпка в процеса на програмиране на развитието с представянето на Европейската стратегия за борба с тероризма. Съюзът установява четири стълба в тази стратегия, предотвратяване, защита, преследване и реагиране, като целта на първия е да се предотврати присъединяването на хората към тероризма, като се работи върху първопричините или факторите на радикализация и набиране на терористи, както в Европа, така и в чужбина.

ЕС разбира, че предотвратяването на радикализация е задача, която се отнася преди всичко до държавите-членки и че управлението му трябва да се осъществява на държавно, регионално и местно равнище. Ролята на ЕС би била да създаде обща рамка за координиране на националните политики, обмен на информация и установяване на добри практики. Освен това Съюзът, стига до извода че посрещането на това предизвикателство е извън възможностите на правителствата и че изисква участието на обществата в Европа и извън нея. Стратегията признава, че мотивациите, които водят до избор на тероризъм, варират в зависимост от човека, въпреки че някои от тях са сходни.

Стратегията предлага три основни направления на действие:

- a) неутрализиране на дейността на набиращите мрежи и набиране на персонал.
- b) уверение, че гласовете на мнението на мнозинството (сред мюсюлманите) надделяват над гласовете на екстремистите.
- c) насърчаване на по-енергична сигурност, справедливост, демокрация и възможности за всички. Според стратегията определени политически,

икономически и социални обстоятелства, дори ако не водят директно до радикализация, могат да направят радикалното послание по-привлекателно. Това са контексти, които се намират предимно извън границите на Съюза, но които в някои случаи могат да засегнат определени сегменти от мюсюлманската имиграция в Европа. Стратегията има за цел да коригира тези структурни фактори в рамките на Съюза чрез дългосрочна интеграция, межкултурен диалог, борба срещу неравенството и дискриминацията. В чужбина продължава линията, предложена в предишни документи, насърчаваща доброто управление, демокрацията, икономическото развитие, разрешаването на конфликти и т.н.

Британска стратегия за превенция на насилствения екстремизъм.

През май 2008 г. Службата за сигурност и борба с тероризма на британското вътрешно министерство публикува Стратегия за превенция на насилствения екстремизъм /Preventing Violent Extremism. A Strategy for Delivery/. Това е програмен документ от само дванадесет страници, който установява общите линии на действие на британското правителство по отношение на превенцията.

В Превенция на насилствения екстремизъм се установяват шест основни направления на действие по отношение на превенцията:

1. Подкопаване на екстремистката идеология и подкрепа за гласовете на мнозинството от умерените в рамките на исляма.
2. Неутрализиране на тези, които насърчават насилствения екстремизъм и укрепване на уязвимите институции.
3. Подкрепа за уязвимите хора срещу набирането за екстремисти.
4. Увеличаване на капацитета на общностите да се противопоставят на насилствените екстремисти.
5. Ефективно решаване на оплакванията (чувството на дискриминация, което може да съществува в някои сектори на мюсюлманската и имигрантската общност).
6. Разработване на разбиране, анализ и информация и подобряване на стратегическите комуникации

След реорганизацията на министерствата през май 2006 г. Министерството на общностите и местната власт поема управлението на общностните аспекти свързани с предотвратяването на насилствена радикализация, тъй като един от основните принципи на британската стратегия се състои в развитие на дейности на местно ниво.

През април 2007 г. Министерството публикува Плана за действие за предотвратяване на насилствения екстремизъм:

- Насърчаване на споделени ценности като върховенство на закона, свобода на изразяване, равни възможности, уважение и отговорност към другите и т.н.
- Укрепване на лидерския и гражданския капацитет, за да се борят в рамките на общностите срещу тези, които разпространяват радикализъм. За тази цел

планът предвижда подкрепа за мюсюлманските организации, които споделят основните ценности на обществото и които публично осъждат радикализма. Предвидени са и мерки за засилване на ролята на мюсюлманките в рамките на съответните общности.

- Засилване на ролята на религиозните лидери и институции. По този начин британското правителство не възнамерява да се намесва в богословски дебати или да нахлува в религиозната сфера, но счита за изключително важно религиозните лидери да са готови да се справят с насилствения радикализъм. За тази цел се планира да се предложат курсове за обучение, регистрация на религиозни сдружения в Комисията за благотворителност (което би могло да им бъде от полза фискално) и подкрепа за укрепване на вътрешното управление на общностите при евентуална намеса от страна на екстремистки елементи. Планът за действие също предвижда установяването на минимален брой изисквания, на които трябва да отговарят имамите, работещи на официални длъжности (като затвори, болници или казарми).

Холандския опит

Холандското правителство счита, че именно общините могат най-лесно да откриват проблеми и да прилагат решения. На местно ниво планът за действие включва три оси на действие:

- превенция (за да се избегнат условия, благоприятни за процесите на радикализация),
- посочване (на индивиди, които са в процес на радикализиране, или субекти, които популяризират екстремистки идеи)
- и намеса по откритите случаи.

За извършване на тази работа планът предвижда съгласувани действия на социални работници, учители, местна полиция, служители на общинския съвет и др.

Според плана подходът към квартали или райони, където се наблюдават признаци на поляризация или радикализация, би съчетал „меките“ и „твърдите“ мерки. Меките мерки ще се състоят в организиране на срещи и дебати с цел насърчаване на обмена на гледни точки; Той подпомага професионалното обучение и интеграцията в пазара на труда или надзора на рискови групи, като млади хора, които напускат училище. Строгите мерки ще включват налагане на задължително посещение в училище, преследване на вандализъм на улицата, нулева толерантност към дискриминация и др. Следователно мерките, предвидени в плана за местните власти, целят да предотвратят появата на плодородна почва за радикализъм и да насърчават сближаването и поведението на общността и по-социално поведение. Те не включват действия, пряко свързани с антитероризма.

Многоведомственият подход е друг общ елемент от британските и холандските инициативи, който също е включен в документите на Европейския съюз.

Лошото ниво на социално-политическа интеграция не представлява окончателна предпоставка за съществуването на процеси на радикализация и набиране на джихадисти, но е фактор, който трябва да се вземе предвид, тъй като в средносрочен или дългосрочен план тази липса на интеграция може да се превърне в елемент на социален конфликт и в зародиш на идентичности на съпротива. Такъв е случаят

например с Холандския план за действие, наблюдаващ на предотвратяването на социалната поляризация, а не само на радикализацията, която може да доведе до терористични дейности.

Отхвърлянето на радикализма от исляма е друго съществено условие за ефективни инициативи за превенция. Ислямските религиозни водачи са в състояние да делегитимират радикални аргументи с по-голяма власт.

Интеграция и модели на асимилация и мултикултурализъм (Франция и Белгия).

След нападенията в Париж много коментатори започнаха да твърдят, че вината, поне отчасти, е на френската „асимиляционистична“ политика, защото не е успяла да интегрира мюсюлманите и е създала едно по-разединено общество. Социални политики, които се съобразяват в по-голяма степен с етническото многообразие на френското общество, казваха критиците, биха свършили по-добра работа. Други отвърщаха, че да се вини френската социална политика е неоснователно. Белгия, и по-специално брюкселският район Моленбек, се превърна в развъдник за джихадисти, въпреки че белгийската социална политика е по-скоро мултикултуралистична, отколкото асимимиляционистична. Освен това да се сочи с пръст френската социална политика в никакъв случай не обяснява появата на местен джихадизъм във Великобритания. Та нали именно в Лондон първите европейски атентатори-самоубийци отнеха живота на 52-ма души при нападенията срещу системата на обществения транспорт през 2005 г. Трима от четиримата атентатори бяха родени във Великобритания, четвъртият бе израснал там.

Спорът „мултикултурализъм или асимилация“ не е нов. През последните две десетилетия френски политици и политолози често критикуваха Великобритания за нейния мултикултуралистичен подход и предупреждаваха, че този род политика поражда обществено разделение, вместо да изгражда система от общи ценности и чувство за национална принадлежност. Резултатът, твърдяха те, бе, че много мюсюлмани започват да се увеличат по ислямизма и насието. Днес много от същите аргументи се използват срещу френската социална политика.

И двата лагера, до известна степен, имат право: френските социални политики са проблематични и допринесоха за създаването на по-разединено общество. Но същото може да се каже и за мултикултуралистичния подход. Твърде дълго политици и политолози спореха за различията между двата подхода, но пренебрегваха приликите.

Британските политици си представят своята нация като „общност от общности“, по определението на влиятелния доклад „Парех“, публикуван през 2000 г. Но по този начин те разглеждат малцинствените общности сякаш всяка от тях е строго определено, специфично, хомогенно и автентично цяло, съставено от хора с еднакви схващания за културата и вярата си. С други думи, политиките приемаха, че Обединеното кралство е етнически разнообразно общество, но поставяха хората в етнически и културни рамки, които след това използваша, за да определят техните нужди и права. И приемаха най-консервативните, често религиозни фигури за автентичните говорители на общностите.

Вместо да влязат в пряк диалог с мюсюлманските общности, британските власти прехвърлиха отговорността на техните „лидери“.

Резултатите бяха още по-голяма фрагментация и още по-тесногръда представа за исляма. Нищо чудно, че повечето от британските младежи, привлечени от джихадизма, са не по-малко отчуждени от мюсюлманските си общности, отколкото от западното общество. Повечето ненавиждат порядките и традициите на родителите си и не се интересуват от санкционираните от властите форми на исляма. Някои се увличат от ислямизма, защото той като че ли им дава онова чувство на идентичност, което не откриват нито в обществото, нито в традиционния ислям. В най-крайните случаи, гневът прераства в джихадизъм. Белязани от черно-белите възгледи и стойности, един малък брой извършват терористични действия, които за тях са част от екзистенциалната борба между Исляма и Запада.

Иронията е, че френската социална политика, въпреки че изхожда от коренно различни позиции, в крайна сметка породи много от същите проблеми. Франция е страната, в която живеят приблизително пет милиона френски граждани от северноафрикански произход. Само 40% от тях се определят като вярващи мюсюлмани и само един от четирима посещава петъчните молитви. Въпреки това френските политици, интелектуалци и журналисти ги разглеждат всичките като мюсюлмани; правителствени министри, академици и журналисти често говорят за „петте милиона мюсюлмани“ във Франция. Модата за северноафриканците да се използва определението „мюсюлмани“ е относително скорошна. През 60-те и 70-те години те обикновено биваха определяни като „beur“ или „arabe“, с други думи човек от Северна Африка или арабин, но рядко „мюсюлмани“. Северноафриканските мигранти не се определят сами като мюсюлмани; те са предимно със светски възгледи и често са враждебно настроени към религията.

Склонността да се свързват хората от северноафрикански произход с исляма е резултат едновременно от задълбочаващата се фрагментация на френската политика през последните години и от засилващото се възприятие за исляма като екзистенциална заплаха за френската републиканска традиция. Френските политици, както и мнозина политици из цяла Европа, са изправени пред общественост, която все по-малко се доверява на, и се чувства все по-отчуждена от, институциите. И както в много други европейски държави, те се опитват да тушират тази враждебност и това разочарование с идеята за една обща френска идентичност. И тъй като идеите и ценностите, които характеризират нацията, често трудно се формулират, те започват да определят не какви са французите, а какви не са. Така ислямът се превръща в „другите“, спрямо които се дефинира френската идентичност.

По принцип, френските власти отхвърлят мултикултуралистичния подход на Великобритания. На практика обаче те се отнасят към северноафриканските мигранти и техните потомци по много „мултикултуралистичен“ начин – като към една единна общност, която живее редом с френската.

Обобщение: Радикализацията е в началото естествен процес обхващаш много аспекти и имащ допирни точки с практически всички аспекти от политиката, социалните условия, дискриминацията, миграцията и т.н.

Радикализацията е и управляем процес, който може да бъде инструментализиран за различни цели от съответните заинтересовани организации, специални служби и дори политически авантюристи.

Дерадикализацията е в голямата си част теория и набор от добре звучащи, но противоречиви и без особено практическо приложение формулировки. Няма достатъчно емпирика за да се посочат успешни, управляеми и с възможност за повтаряемост модели. По същество правилни формулировки, може да се окажат абсолютно неадекватни, ако са адресирани към неправилна аудитория или ако практически овластят лидери от съмнително естество.

За щастие за мнозинството от хората, които не са обхванати от някаква радикализирана организационна структура, дерадикализацията също е естествен процес. Както вече беше показано, радикализацията засяга предимно младите хора, а младостта е един "порок", който отминава с времето, така, че нищо непоправимо няма.

В областта на миграцията ситуацията варира от частична управляемост до пълна липса на такава.

Междуетническите и междурелигиозните отношения са изключително динамични. Няма окончателни решения. Няма дадености, които да не могат да се променят. Те са били и са благодатно поле за изява на политически авантюристи и специални служби от различен вид. Процесите на радикализация на такава основа са съществували и ще съществуват. И най-добрата и добре обезпечена програма не може за винаги да гарантира сигурност и спокойствие. В тази динамика е необходимо да съществуват структури, ресурсно обезпечени, които непрекъснато да следят ситуацията и да са готови за съответна реакция, включително чрез промяна на считаните за надеждни програми и политики.

Правилното функциониране и развитие на българската държава е немислимо без наличието на интегрирано общество на всички негови компоненти без изключение. Общество, базирано на равни възможности, на равни права, но и на равни отговорности, на толерантност, взаимно уважение и зачитане на легитимните права на всички граждани, независимо от „съмненията“ или оказван натиск от страна на отделни групи. Това не означава, че се отказва правото на отделни лица и организации да защитават своите права и възгледи, а че по пътя на диалога и сътрудничеството следва да се формулират политики в интерес на цялото общество. Според конвенцията на ООН за премахване на всички форми на расова дискриминация, държавата трябва да поощрява расово смесените организации и да потиска всички, които водят до фактическо разделение. Тази конвенция е ратифицирана от България и не е отменена нито у нас нито в ООН.

В момента в резултат на изкуствено създадено впечатление от редица правителства, че за ромите се отделят милиарди левове, което не е вярно, сред значителна част от мнозинството на населението в Република България са създадени негативни нагласи по отношение на програмите за интеграция на маргинализирани общности.

При желание да се започне истински сериозна работа по въпроса, следва да се преодолее много по сериозна обществена опозиция отколкото през 90-те години на

миналия век. Това е още една причина да се организира интегриран подход, ресурсно обезпечен и с необходимия административен капацитет.

Частичното изпълнение не само не води до положителни резултати, но може да доведе до допълнително фрагментиране на обществото с тежки последици за държавата.

Административните структури, занимаващи се с интеграция на етнически и религиозни малцинствени групи, следва да бъдат оптимизирани и където е възможно да бъдат обединени.

Разгледани са съществуващите в момента административни структури и се предложено създаването на обединителна административна структура.

ИЗВОДИ ОТ ГЛАВА ТРЕТА

1. Не е сигурно, че преките изпълнители или атентаторите самоубийци са непременно най-радикализираните. В някои случаи това може да са наемници, шантажирани лица, болни от неизлечими болести, за които смъртта по такъв начин може да обезпечи техните близки и др. Разпределението на позициите в дадена организация не зависи само от степента на радикализация, която трудно може да се измери и докаже, но и от специфичните знания и умения на участниците, както и от възрастовите им характеристики.
2. Самата идея за стълбата е добра за внасяне на някаква нагледност, но тя предполага някакво скокообразно движение подобно на взимане на изпит или инициация. В рамките на организация това може да бъде вярно поради нуждата от проверка на новобранците, но това не е свързано със степента на радикализация, а именно с нуждата от проверка за допускане до по-вътрешните кръгове и съответно до повече информация. Самото радикализиране е по-скоро постепенен процес по близък до спирала. И всичко започва от усещането за несправедливост, което е строго индивидуално и не е непременно свързано с икономическото състояние или степента на интеграция в обществото във формалния смисъл на термина интеграция. В случая е по-скоро въпрос за ценности от духовен или интелектуален порядък.
3. Желанието на младежите да се докажат, борейки се за „справедлива кауза“, така както те я разбират или им е „показано“ е важна и неделима част от процеса на радикализация и е със силен потенциал за манипулиране. Както обаче беше доказано, най-вероятния профил на радикала е млад човек, с относително добро образование и сравнително добър социален статус и с вероятно повишена социална чувствителност.
4. Когато организацията се разраства и надхвърля първоначалният кръг, от обикновено идейно убедени интелектуалци с добро образование, финансирането добива съществено значение. Също така се появяват наемници и участници с пониско образование и или бивши или настоящи престъпници, обикновено радикализирани в затворите. По наличието на вербовачи и по наличието на членове от сравнително по-скромни класи може да се предположи и относителния размер на организацията.

5. В съвременното общество наложената и от образователната система допълнителна инфантилизация на съвременните млади хора, отдалечавайки момента, когато следва да поемат реална отговорност в живота с превръща в допълнителен фактор за уязвимости за възприемане на радикални идеи. На това се дължи, вероятно и факта, че според цитирани в този дисертационен труд изследвания, радикализацията получава горна граница от 30-35 годишна възраст. Всъщност вероятно става въпрос за късно социално развитие, несъвпадащо с биологичното съзряване. В своето социално "съзряване" вероятно това са лица приблизително съвпадащи с 20-25 годишните от миналия век. Инфантилизацията има и допълнителна негативна страна. При среща на различните общества на една и съща възраст от едната страна ще има отговорни мъже и даже бойци, а от другата... "деца".
6. Работата с различните общности крие риск от овластяване на общностни лидери, които се превръщат в посредници между държавата и общността, като по такъв начин допълнително изолират общността. Необходима е работа на индивидуално ниво, както от страна на гражданските власти и организациите на гражданското общество, така и от страна на специалните служби и полицията, избягвайки по възможност посредниците. Като цяло мултиинституционалният подход е правилен, но съществуват рискове при координацията. Държавните институции трябва да имат пряко присъствие сред обособените общности, като не допускат изолация и самоизолация. Изолацията и самоизолацията са в интерес на някои от лидерите на обособените общности, които всъщност експлоатират обособеното население.
7. Общите пожелания за интеграция, борба с бедността, образование, социални асансьори, овластяване на жени и младежи представляват само общи, добре звучащи фрази за „светло бъдеще“, което в момента го няма. Освен това жените имат все по-увеличаващо се присъствие в ислямистките терористични организации, а младежите са най-склонните към радикализиране елементи. Образованието само по себе си не е пречка пред радикализацията, а понякога е и предпоставка. Планове за работа с обособените общности трябва да са максимално конкретни и дори индивидуализирани за всяка общност /гето, квартал, махала/ по отделно. Следва да се работи с интелигенцията и образованите представи на съответните общности за привличането им на страната на държавата, чрез включване във всички държавни граждански и силови структури.
8. Програмите за дерадикализация все още не са показали някаква особена ефикасност. Това, че относително малко хора са склонни към насилствена радикализация не е утеха, тъй като относително не-големи активни малцинства са в основата на редица „революционни“ процеси.
9. Необходимо е създаването в Република България на адекватна административна структура, която да работи по въпросите на етническите и религиозните групи и по проблемите на миграцията.

ОБЩИ ИЗВОДИ

1. Радикализацията е естествен процес, подлежащ на манипулация и инструментализиране. Определенията, приети на институционално равнище, са единодушни, че става въпрос за процес, който може да доведе до насилие или тероризъм. Той следва да се разглежда в тясна връзка с линиите на фрактура в обществото и особено тези на етническа и религиозна основа. Те са особено уязвими за външни въздействия и следва да са под непрекъснато наблюдение от страна на държавата с готовност за предприемане на необходими действия. За целта е необходимо е създаването в Република България на адекватна административна структура, която да работи по въпросите на етническите и религиозните групи и по проблемите на миграцията.
2. Няма съществени разлики между социалната, революционна радикализация и радикализацията на етническа или религиозна основа. Единствените разлики са в обясненията на мотивировката, тоест в приетата идеология. Особеностите на религиозната и етническата радикализация се състоят в изтъкването на трансцендентални ценности и позоваването на божествената власт, което изнася на друго, по-високо ниво мотивировката в съзнанието на привържениците на съответната кауза. Персоналната радикализацията не е пряко свързана с бедност и ниско образование.
3. Радикализацията може да бъде внесена посредством мигранти. Мигрантите сами по себе си могат да бъдат използвани като оръжие в различни ситуации и с различни цели, включително за организиране на невъоръжени нашествия.
4. С цел избягването на овластяване на общностни лидери, които мотат допълнително изолират общността, плановете за работа с обособените общности трябва да са максимално конкретни и дори индивидуализирани за всяка общност /гето, квартал, махала/ по отделно. Следва да се работи с интелигенцията и образованите представи на съответните общности за привличането им на страната на държавата, чрез включване във всички държавни граждански и силови структури.
5. Програмите за дерадикализация все още не са показали някаква особена ефикасност. Това, че относително малко хора са склонни към насилствена радикализация не е утеха, тъй като относително не-големи активни малцинства са в основата на редица „революционни“ процеси. За щастие за мнозинството от хората, които не са обхванати от някаква радикализирана организационна структура, дерадикализацията също е естествен процес. Както вече беше показано, радикализацията засяга предимно младите хора, а младостта е един "порок", който отминава с времето, така че нищо непоправимо няма.
6. Съвкупността от практически неконтролируеми мигрантски потоци, слаба интеграция в обществото, наличието на свободно разпространяема радикална религиозна пропаганда и вече създадени и развиващи се международни организации занимаващи се с политическо насилие, както и заинтересовани чужди специални служби изправя пред непосредствена опасност националната сигурност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ ИЛИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

Малцинствата изолирани в градски гета или селски райони сами по себе си могат да бъдат с повече или по-малко изявена криминална субкултура, но това не ги прави автоматично политически радикализирани елементи.

От съответните елитарни “революционни авангарди” те са разглеждани основно като “експлозивен потенциал”, нужен за осъществяването на техните политически цели.

За да настъпи гражданска война, терористична или бунтовническа група трябва да достигне определен мащаб и тогава е необходим материал за “пушечно месо”, който често се открива именно в гетата.

Интеграцията на маргинализираните малцинствени групи е от съществено значение за нормалното функциониране на обществото, за неговото развитие и за развитието на отделните индивиди, същевременно е от жизненоважно значение тези групи да не попаднат под контрола на някой самообявил се терористичен “авангард”.

Политиката на интеграция трябва да се извършва достатъчно интелигентно, така че при относително еднакви икономически проблеми в цялостното общество, да не създаде чувство за несправедливост или завист и да доведе до съответна поляризация. Най-лошият вариант е когато от една страна са декларирани “сериозни постижения и инвестиции” за маргинализираните малцинства, а в действителност не се наблюдава никаква съществена промяна, тогава всички страни остават разочаровани и началото на поляризацията е в ход.

Необходимо е държавата да присъства във всички етнически обособени квартали, като половината от държавните функционери да са от съответните етнически или религиозни общности.

Необходима е и програма за привличане на образованата част от съответните общности във всички държавни структури, а не само в тези, които пряко са ангажирани с интеграцията на съответните общности. Истинската, опасна, идеологическа радикализация започва основно от горе на долу, а не обратното.

Като цяло държавната политика трябва да се поучи от опита на „революционните“ организации и правилно да съчетава откритите и „дискретните“ форми и средства за въздействие.

Дискретната работа на индивидуално ниво с лицата склонни към радикализъм и особено с по-младите от тях може не само да доведе до много по-положителни резултати от тяхното заклеймяване и стигматизиране, но може да се окаже интересен източник за набиране на бъдещи функционери в силовите структури на държавата.

Необходимо е създаване на ясна и действаща миграционна политика съобразена с интересите на държавата и националната и социална сигурност и решително подобряване на охраната на границата.

Необходимо е създаването в Република България на адекватна административна структура, която да работи по въпросите на етническите, религиозните групи, българите в чужбина и по проблемите на миграцията.

Примерен проект на структура на „Агенция за демографско развитие и интеграционна политика”.

Председател

Дирекция „Информация и анализи”

Зам. Председател

Дирекция „Демографско развитие”

Дирекция „Етнически въпроси и интеграционна политика”

Дирекция "Интеграция на ромската общност"

Зам. председател

Дирекция „Българи в чужбина”

Дирекция „Вероизповедание”

Главен секретар

Дирекция „Обща администрация”

ПРИНОС НА ДИСЕРТАЦИЯТА

НАУЧНИ

1. Допълнена и доразвита е теорията по отношение на сигурността, чрез концептуализация на процесите на радикализация в интерес на политиката на държавата за интеграция на етническите малцинства
2. Допълнена и доразвита е теорията за сигурността, чрез изследване на възможностите за извършване на невъоръжени „нашествия“, вербовка за терористични организации и тяхната зависимост от размера на организацията и са изведени взаимовръзките и зависимостите между процесите на радикализация, развитието на терористична дейност, миграция и етнически конфликти.

НАУЧНО – ПРИЛОЖНИ

1. Предложено е инструментализиране при анализ на възрастовите характеристики и конфликта между поколенията. „Генерационните фрактурни линии“, както и линиите на фрактура в обществото
2. Предложено е разбирането за радикализацията като спираловиден процес, а стъпалообразните тълкувания, като вътрешногрупови инициации.

ПРИЛОЖНИ

1. Предложена е промяна в административните структура която работи по въпросите на етническите, религиозните групи, българите в чужбина и по проблемите на миграцията.
2. Предложени са конкретни формулировки за работа с етническите и религиозните общности, както чрез техните формални и неформални лидери така и директно.

СПИСЪК ОТ ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Атанасов Петър, Доклад; “Радикални идеологии застрашаващи туризма”, УНСС, Сборник юбилейна международна научна конференция “Туризмът отвъд очакванията”
ISBN: 978-619-232-296-0

Атанасов Петър, Доклад; Интеграция или радикализация, Годишник на шуменския университет „ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ“ **ISSN 1311-834X**

Атанасов Петър, Доклад; Реч на омраза и обоснована критика, Годишник на шуменския университет „ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ“ **ISSN 1311-834X**

GEORGI STOYKOV RAKOVSKI MILITARY ACADEMY
Faculty "Command and Staff"
Department of Land Forces

PETER DIMITROV ATANASSOV

**CONCEPTUALIZATION OF THE PROCESS OF RADICALIZATION AMONG
ETHNIC AND RELIGIOUS GROUPS**

AUTOREFERAT

for the award of the educational and scientific degree "Doctor"
in the field of higher education: 9. "Security and
defense", professional field: 9.1. "National Security",
Doctoral Program "Organization and Management Outside the Sphere of
material production (security and defense management)'

Scientific Director:

Colonel Assoc. Dr. Petar Gospodinov Marinov

Sofia • 2023

The dissertation was discussed at the Departmental Council of the “Land Forces” Department of the “Command and Staff” Faculty of the “Georgi Stoykov Rakovski” Military Academy, Sofia, on 04.10.2023 and was proposed to be defended before a scientific jury.

The author is a PhD student in the same department.

The dissertation has a volume of 232 standard pages (main text), 243 standard pages (with used literature); the literary sources include a total of 80 titles; The tasks of the dissertation are realized in three chapters.

Number of publications on the dissertation - 3

The defense of the dissertation will take place on 10.01.2024 at 14.00 in Hall 3 of the “Georgi Stoykov Rakovski” Military Academy.

The defense materials are available to those interested in room No 117 of the “Georgi Stoykov Rakovski” Military Academy, Sofia, tel.029226620

Reviewers:

1.....

2.....

Author: Peter Dimitrov Atanassov

Theme: "Conceptualization of the process of radicalization among ethnic and religious groups".

.

Drawing: __

Printed on _____

GENERAL CHARACTERISTICS

Thesis: The processes of radicalization in the modern world are a set of local factors related to injustices, mismanagement and fragmentation of society and external influences exerted by non-state terrorist organizations and state special services. Particularly important is the active use of migrant flows, both for the import of radical ideas and radicalized personalities, and as an opportunity to organize unarmed invasions.

Conceptualization is: the procedure for introducing ontological concepts into the accumulated mass of empirical data, which provides theoretical organization of material and schematization of communication concepts that indicate possible trends in the corresponding field of objects, which allows the production of hypotheses about their character and nature of the relationship; a way of organizing the work of thinking, allowing to move from the basic theoretical concepts of more abstract constructions, the siting of the whole structure of scientific theory on the one hand, and introduce scientific theory in the broader disciplinary context - on the other.

Actuality: In recent years, the world and the Republic of Bulgaria in particular have faced extremely serious challenges.

Armed conflicts, religious and ethnic confrontation, and sectarian violence are spread over a vast area from Afghanistan through the Middle East to the countries of North and Central Africa. The direct conflicts, unfortunately, did not bypass Europe - the conflict in Ukraine is the most significant on the Old Continent since World War II, and there is still a high potential for development. Unfortunately, the prospects for a recent peace and a settlement of the situation in the conflict zones range from unclear to practically non-existent. Moreover, a large part of the existing conflicts has the potential for expansion and involvement of new participants. Terrorist organizations are actively attracting new members and, most worryingly, an essential part of them are young and educated European citizens who have embarked on the path of religious fanaticism and intolerance. In their dispersion, these conflicts cover territories comparable to the scope of the world wars.

Violence quite expectedly and logically causes refugee flows to safer countries and regions and European countries have proved to be a natural center of attraction for millions of asylum seekers victims of conflicts. These refugee flows are accompanied by the serious development of criminal networks for human trafficking and smuggling and are a serious opportunity for infiltration of terrorists and other criminal elements.

Of course, conflicts would be impossible without the accumulation of a sufficient critical mass of radicalized individuals willing to risk their lives and take away someone else's for real or imagined purposes.

The problem with current society is that even relatively small groups and individuals, using modern technological development, can cause damage equivalent to a medium-sized revolt of previous centuries, and sometimes larger.

In the field of migration, in recent years Bulgaria has slowly but permanently begun to acquire characteristics from country of origin and transit country to host country. Combined with the problems of illegal migration, terrorism, human trafficking and other accompanying criminal activities, this presents the country with qualitatively new challenges.

At the same time, these challenges are combined with a number of unresolved internal problems in the field of demographic policy and the integration of ethnic and religious communities.

This scientific study is primarily theoretical-applied and for its realization are used mainly methods of scientific functional analysis, content analysis, synthesis, method of observation, historical analysis and others.

In particular, on the basis of:

- critical analysis of the information from the publications in the international and Bulgarian literature on the defined issues on the topic of the study;
- analysis of international experience in the processes of radicalization and deradicalization;
- analysis of migration processes;
- drawing basic conclusions on the individual aspects of the topic and making proposals to be implemented in practice.
- the practical experience of the EU measures taken to address these issues,

The dissertation formulates basic conclusions on the individual aspects of the topic and makes suggestions to be implemented in practice.

The most important criterion for the success of the study is the possibility of practical application of its proposed actions by government structures dealing with integration, migration and security issues.

Object of research are the processes of radicalization, terrorist acts, migration and ethnic conflicts.

The subject of this work is the policies of the state for the integration of ethnic and religious communities and dealing with migration flows.

The aim of the dissertation is: To explore the possibility of creating a comprehensive concept for a policy of the state for the integration of ethnic minorities in view of the requirements of national security, in compliance with the international commitments of the country.

In order to achieve the set scientific goal, the following scientific tasks have been determined to be solved:

1. To explore the issues related to the risks facing the state, as well as the challenges on a national and global scale related to the radicalization of certain individuals and groups belonging to different ethnic and religious communities.
2. To study the processes and causes that can lead to radicalization of certain persons and groups belonging to different ethnic and religious communities and their possible impact on national security.
3. To analyze the migration processes and their possible impact on the ethnodemographic characteristics of the country.

4. To prepare a comprehensive conceptualization of the processes of radicalization among ethnic and religious groups and to examine the existing experience in deradicalization.

Limitations: Due to the huge number of materials on the issue and the extensiveness of some topics, such as the history of ethnic communities, ethnic and religious conflicts, contemporary terrorism, various theories of contemporary development, and others, which in themselves may be separate topics for study, this work will focus on materials and examples illustrating clearly the main theme. Examples from the world history of the twentieth century will be used primarily and mainly after the Second World War and those that are relatively well studied.

Current conflicts are analyzed solely in terms of the causes of the problem and its definition. They are not analyzed in the course of their development, due to the dynamics of the situation.

Clarification: In this dissertation, in accordance with the Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities of the United Nations and insofar as the Framework Convention for the Protection of National Minorities of the CoE does not define "National Minority", in this dissertation the term "ethnic minorities" will be used as a summary of the rights of "Persons, belonging to national or ethnic, religious and linguistic minorities".

When the term "state" is used in a dissertation, without specifying a specific country, the country in the broadest sense of the term is meant and refers to any country.

CHAPTER ONE

KEY ELEMENTS FOR THE CONCEPTUALISATION OF RADICALIZATION AMONG ETHNIC AND RELIGIOUS GROUPS.

In the first chapter are analyzed International documents in the field of human rights – universal and regional. The Cairo Declaration of Human Rights in Islam.

The reference to sharia in the Cairo Declaration is continuous, in some cases women's rights are inferior to those of men and are based on the concept of the supremacy of Islam.

"All rights and freedoms set forth in this Declaration are subject to Islamic Sharia." (Article 24).

The Universal Declaration of Human Rights can be considered universal or Western Christian, and the Cairo Declaration as Muslim. As for a possible Hindu or Buddhist declaration to this effect, there are none at this time.

In the Cairo Declaration, the right to change beliefs, including religion, which was one of the fundamental rights in the United Nations Universal Declaration of Human Rights (1948), took the following form:

Article 10:

Islam is a religion of an uncorrupted nature. It is forbidden to exercise any form of coercion against a person, or to use his poverty or ignorance to convert him to another religion or to atheism.

The ethnic and religious minorities and the role of the state as an integrating factor are examined, as well as the ethnic and religious minorities in Bulgaria and the policy of the state, and it is noted that the currently existing administrative structures in the Republic of Bulgaria work without practical interaction with each other, which leads to waste of expert, administrative and information resources without achieving the necessary results. In some respects, their activities are directly duplicated.

The security environment and development of migration processes worldwide are analyzed, noting that these refugee flows are accompanied by serious development of criminal networks for human trafficking and smuggling and have a high potential for infiltration of terrorists and other criminal elements. It is pointed out that migration, in turn, is an ethno-forming and ethno-changing factor and, that, ultimately, all demographic factors can be seen as ethno-forming and ethno-changing factors, which is why it is necessary to include them in a common bloc to conduct a common, integrated policy.

Social discrimination and the impact of ethno-religious minorities are analyzed. It has been shown that economic inequality in society can be felt with much greater severity in ethnic and religious heterogeneous environments and even feel personally threatened by discrimination and persecution without taking into account the fact that social inequality also exists among the majority of the population.

Huntington's civilizational fracture lines and Saul Alinsky generation fracture lines as causes of radicalization are analyzed. Examples of historical exploitation of these lines are given, as well as some theoretical formulations for this use.

The process of "mastery" of universities by various radical movements, religious and secular, the similarities between them is all analyzed and personal observations on the issue are shared.

It has been shown that "Lines of Fracture in Society" can be defined as boundary zones between different civilizations, ideologies or different social groups, which can also be seen as lines of possible conflict. They do not exist only as more or less state borders - they also exist within individual states and societies and can be social, ethnic, racial, religious, cultural, generational and other or a mixture of all these elements. Lines of fracture also represent the boundaries of urban ghettos, regardless of the racial, ethnic or religious characteristics of the latter. Most of the fracture lines in society do not have their own territorial boundaries, and can be variable in time and space, including as a result of human activity. As with the original use of the term in medicine, they cause consequential effects, both for the parties affected by the fracture and for the entire "public organism". They are in people's minds and are of some kind of ideological basis, this makes them invisible and more uncontrollable than territorial border lines.

It has been proven that understanding the peculiarities of the generational difference, combined with the selection of appropriate ideological tools, could serve to organize practically any social or revolutionary movement, and transferred on religious grounds or in an ethnically heterogeneous context would be a wonderful tool for organizing ethnic, racial or religious conflicts, including, of course, terrorism. In fact, according to Saul Alinsky, those weapons that are available should be used.

So the generation line of fracture in society, which is natural and repeatable, can be used to strike and on practically all fracture lines in any society.

The peculiarities of religious radical propaganda and the "unhealthy" use of texts from the holy books are analyzed.

Collective utopias and their role in radicalization processes are analyzed.

The links between radicalization and terrorism are analyzed. The paths leading to political violence on ethnic and especially religious grounds and their common features and differences with the various secular revolutionary theories and practices are examined. The role of religious propaganda. Jihad as a concept, the theology of liberation, the war of the Cristeros and other left-wing and right-wing instrumentalizations on religious and ethnic grounds.

One of the "fathers" of modern political Islamism, Sayyid Qutb, was a staunch anti-communist. At the same time, he considered Lenin's party as a model for the Islamic political organization in the future. And he was right. A political organization consisting of a narrow circle of professional revolutionaries, a wide range of sympathizers and supporters and a medium or media, as a collective organizer, propagandist and agitator, properly combining illegal and legal struggle is the perfect structure for fighting and seizing power, the rest is a matter of ideological filling. Such an organization can practically work with any well-formulated ideology. The ideological postulates of the struggle against imperialism, colonialism, neocolonialism and the right to self-determination have been accepted equally well by both left-wing movements and "Islamic revolutionaries".

The existing conditional division in the literature into "good revolutionaries" and "bad terrorists" is challenged. In which case "the main target of terrorism is terror" and terrorism is

defined "as a pseudo-political pathology with indiscriminate destroying effects". It is pointed out that fear or terror itself is a means of control, including territorial.

Some definitions of radicalization in the institutional environment of Bulgarian and foreign countries and international institutions are studied, as well as a comparative analysis of the common elements in the "Strategy for Countering Radicalization and Terrorism (2015-2020)" and the National Strategy of the Republic of Bulgaria for Roma Integration (2012-2020), as well as the Rules of Organization and Procedure of the National Council for Cooperation on Ethnic and Integration Issues at the Council of Ministers.

In all these definitions, the main keywords and phrases such as extremism, social change, violence, terrorism, polarization, are seen as the results of a process, and in the Bulgarian version, as a complex and dynamic process in which an individual or a group of people accepts views incompatible with the established democratic order, values, etc.

As a result of the research, the following were made:

CONCLUSIONS FROM CHAPTER ONE:

1. Radicalization in its inception is a natural process of generational change and the desire of each successive generation to "improve" the world in its own way and is not necessarily associated with unacceptable levels of violence and terrorism, in particular.

2. Radicalization shall relate to actual or perceived actual injustices and shall be closely linked to both objective and subjective factors.

3. Radicalization at a more advanced stage is necessarily associated with some ideology and some organization, which results in a corresponding deepening and improvement.

4. The definitions adopted at institutional level are unanimous in that this is a process leading to violence or terrorism. Terrorism is ultimately overexposed as the final end of radicalization, when in fact it is only one of the means to achieve certain goals. The main goal is always some revolutionary change.

6. Religious and ethnic leaders take precedence over secular ones in that they operate with the so-called "transcendental" values embedded in the very idea of community, identity and God's will. The advantage of religious leaders is that they operate by invoking the highest authority — God, before whom everyone else is insignificant and even superfluous. The secular and even ethnic leaders still have to show after a certain time some improvements in people's lives, while the religious leader is not obligated. For the religious fanatic, the receiving of the otherwise promised reward during their lifetime is left for after death.

7. Lines of fracture in society, in particular those on ethnic and religious grounds, are particularly vulnerable to external influences and should be under continuous monitoring by the State with readiness to take the necessary action.

CHAPTER TWO

PROCESSES AND CAUSES OF RADICALIZATION AND THEIR IMPACT ON NATIONAL SECURITY.

It is evident from the course of history that radicalization in its positive aspect has played a transformative role in the socio-political configuration of society and its institutions. It is therefore possible for a person or group to consider radical ideas without actually using violence. On the other hand, although there is not always a direct causal link between radical attitudes and the use of violence, it is true that there is a definite link, since the former is a prerequisite for achieving the latter. In its negative aspect, violent radicalization is characterized by the promotion of an ideology, as well as its goals, through violence, fear, and sometimes the conscious search for chaos. Although the violent aspect manifests itself in a variety of ideologies - groups of extreme right or extreme left, nationalist or separatist groups, groups with religious motivation, by the way - all coincide in advancing towards an ideology based on violent action: the feeling of prejudice in relation to another group than your own, the delegitimization of institutions because of their inability to tackle the problem and the use of violence as the sole and supreme decision.

According to Federico Aznar Fernández-Montesinos, "Battles, wars, are a combination of rational, volitional and emotional elements that occur in the mind of a fighter. Whoever feels this way is at war; And defeated is he who is convinced of the futility of continuing the battle."

Winning or losing is also a kind of feeling, as evidenced by smiling photos of those who will act as suicide bombers. After all, war is an activity of the spirit, in which the decisive element is the will, the suggestion. This activity is something more complex than a simple violent activity, as it causes the person to escape from the physical dimension in which they develop and move to the emotional plane. Moreover, we are faced with an act of communication in which the physical dimension, violence, is not necessarily essential and there are other parameters than ordinary ones, from which it follows that the general effects are different from the sum of individual acts.

Reality may have certain doses of deformability and interpretation which both the facts and the data into which it can be decomposed are lacking. However, it can be deconstructed and rebuilt in a significantly different way. The world is facing manipulation that is the basis of post-truth and is key to the development of the narrative. Narratives serve as a response to such challenges. These are a selection of facts and points of view that are used to give reasons and justify decisions that have already been taken before. It's not about demonstrating the truth or authenticity of something, it's about persuasion. That is, reason and emotion, the rational and the irrational, find satisfaction in the narratives.

It is true that he who possesses the power possesses the truth, and this is not a trivial matter, for the reciprocal is also true. The struggle for the meaning of the concept is actually a struggle for power. Politics was never understood as pure deception; it was a means. Moreover, a dialectical connection is established between truth and politics, since it cannot be a complete servant of truth as it seeks to change it. Truth is another tool of politics. Values, feelings, and emotions function as envelopes of messages and provide an impact facilitated by the shock caused by emotional language.

The key to terrorism lies in the discourse that serves as its backbone. Ideological rearmament is becoming an important military rearmament. The case of Salafism is an example of what concerns jihadism. The center of gravity of terrorism is not terrorism, but the discourse it serves. And if the discourse is not over, it will not end with terrorism, because no matter how many terrorists are neutralized - this is a necessary action, although it is not final - others will come out of the narrative to replace them.

It is a bloody pedagogy built around a show of trust and belief in a cause that contrasts with a postmodern and post-heroic society with an age of weak ideas and concepts. Violent death has disappeared from our societies, except for road accidents, suicides or state repression. Paradoxically, the suicide rate in Western countries is 10 to 20 times higher than the homicide rate. A bourgeois time in which it is not customary to kill or die for anything, but only to live as well as possible. Within this framework, giving life to a cause and the ability to take away or do both at the same time, with the catharsis that this implies, are elements which, because of their radical nature, paradoxically contribute to the legitimacy of the cause.

Political realists see the world as it is: an arena of power politics driven primarily by perceived immediate personal interests, where morality is a rhetorical justification for expedient actions and personal interests.

Life is the story of means and ends. Whenever it comes to social change, the question of means and ends arises. The person of action addresses the question of means and ends in pragmatic and strategic terms. They have no other problem; They think only about their actual resources and the possibilities for different choices of action. They ask for goals only if those are achievable and worth the price; it just means if those work.

The second rule of ethics of means and ends is that the judgment of the ethics of means depends on the political position of those who issue the sentence. During a conflict, none of the main characters are interested in any value except victory. This is life or death.

Concern about ethics increases with the number of funds available and vice versa. For the person of action, the first criterion in determining the means of use is to estimate what means are available. The review and selection of available funds is carried out on a direct utilitarian basis - will it work? Moral questions can arise when a person chooses among equally effective alternative means. But if one does not have the luxury of choice and possesses only one means, then the ethical question will never arise; automatically the solitary instrument is endowed with a moral spirit.

You do what you can with what you have and put it on moral clothes. In the field of action, the first question that arises in determining the means to be used for specific purposes is what funds are available. This requires an assessment of the strengths or resources that can be used.

The ethics of means and ends are that ends should be formulated in general terms such as "Liberty, Equality, Fraternity," "For the General Welfare," "The Pursuit of Happiness," or "Bread and Peace." Due to the fact that often in the flow of means to achieve the goals, the new goals and the unexpected goals are among the main results of the action.

Thus, step by step, all moral inhibitions are dropped as unnecessary and even harmful and it becomes mercilessly clear that the fighter for the "Great Goal" needs only the appropriate resource security to begin their work. If there is an army, they fight, if they have

explosives, they make acts of terrorism, and if they do not, they do mischief in the field of sabotage and cheap terrorism. The victims are just unpleasant details on the way to the victory of... whatever.

A key feature of religious practices is the ritual of performing "sacrifices," in which a living being (preferably pure and innocent) is to be offered to the gods. Terrorist victimization is often perceived by the terrorist as a "victim." The victim may consist of innocent people from the enemy's camp or a terrorist who commits suicide among a group of "guilty" enemies. In this case, they see themselves as a martyr. This dimension of martyrdom links it to what some scholars view as the most fundamental form of religiosity: sacrifice. It is a rite of destruction that is remarkably found in almost every religious tradition in the world. The term suggests that the destruction process itself is spiritual, since the word comes from the Latin, *sacrificium* "sanctification." What makes sacrifice so important is not only that it involves murder, but that it is ironically considered ennobling. Destruction takes place in a religious context that turns murder into something considered positive. Thus, like all religious images of sacrifice, martyrdom provides symbols of violence from the broader framework of order that religious language provides.

Such a way of thinking is clearly gaining popularity.

In 1968 no international terrorist group could be classified as non-secular, in 1980 - 2 out of 64 groups could be classified as non-secular, 1992 - 11 out of 48 terrorist groups were religious, 1994 - 16 out of 49 terrorist groups were religious, 1995 - 25 out of 58 active groups in international terrorist organizations were mainly religious in nature or motivation.

Most religious practices are peaceful. Historically, religion has often been a mechanism for controlling certain potentially harmful human impulses, in particular those pertaining to sexuality and violence. Unfortunately, this is often limited to "in-group" rather than violence between groups. Additional factors are needed to merge religion with political violence. People's poverty (not necessarily the terrorist who identifies with them), social injustice and state repression are often cited as the main causes of rebel terrorism. They can incite people to migration, rebellion, crime, suicide or religious fervor. A terrorist temptation is often a combination of some or all of them. Migration is to heaven, rebellion is against the status quo, the method used that is generally considered criminal, with suicide preceded by murder being one of the means, and religion offering justification. The "us vs. them" dichotomy characteristic of other participants in an escalating conflict turns into a "cosmic war" between the "forces of evil" and the "forces of good," between the defiled and the sacred.

The aspiration of some Islamic radicals is a civil war in Europe, led by Muslims of third-generation followers of ideas such as those of the naturalized Spanish jihadist Abu Musab al-Suri, known as Setmariam, who argues that the purpose of the attacks is to provoke European society to confront the Muslims, for whom he has created a strategy that consists of three stages: provocation war, war in enclave and total war to implant a caliphate.

There is very little empirical support for a link between poverty and terrorism. In fact, it is remarkable that so many prominent, well-meaning world leaders and scholars would derive this connection without having an empirical basis for it. A wealth of evidence now

shows that any impact of education and poverty on terrorism is indirect, complex and possibly rather weak.

It can be argued that economic conditions still matter for supply and that while terrorists are not disproportionately drawn from the ranks of the illiterate and poor, they are nevertheless motivated by inequality in their societies or by the poverty of their compatriots.

The terrorists themselves are reluctant to highlight economic factors in their own rhetoric. For example, in a tape broadcast on the Arabic television channel Al Jazeera, a man believed to be Mohammed Siddiq Khan, the leader of the July 7, 2005 London attacks, said: "I and thousands like me are abandoning everything for what we believe in. Our motivation for leadership does not come from the material values this world has to offer." In this statement, he explicitly acknowledges that his actions and those of his terrorists are not conditioned by their economic circumstances.

It should be borne in mind that students are often the most radicalized segment in society. ...These students are aged 18 and over, as well as mostly college students.

The men who came to Afghanistan for training in the 1990s were not poor people who failed their society as a group they were a mirror of the young Egyptians who formed the terrorist groups studied by Ibrahim in the early 1980s most of the future al-Qaeda fighters came from the middle or upper classes, and almost all were from healthy families most of these people had a university education with a strong preference for engineering few of them came from religious schools. In fact, many received their education in Europe or the United States, and some of them spoke five or six foreign languages, they showed no signs of mental disorder; many of them were not even particularly religious when they signed up to participate in jihad.

Hezbollah members actually have a slightly lower poverty rate than the Lebanese population: 28 percent versus 33 percent.

Study of membership in an Israeli terrorist organization called Gush Emunim, which means "Bloc of the Faithful". It is a fanatical religious organization that was active in the early 1980s. In 1980, they tried unsuccessfully to blow up the Al-Aqsā mosque in Jerusalem. The group was also responsible for the killings of several mayors in the West Bank.

Gush Emunim included engineers, teachers, computer programmer, geographer and combat pilot; Its members appear to be a sample of occupations representative of higher socioeconomic status.

Saad Eddin Ibrahim studied political prisoners in Egypt in the 1970s. According to his research, most of the Islamists were young people from the villages who came to the city to study, many were sons of mid-level government officials. They were ambitious and preferred to engage in Science and Technology where the most capable students were admitted. These were not the alienated marginalized youth that a sociologist would expect to see. Instead, Ibrahim writes, they are an example for Egyptian youth if they have anything atypical it is that they are above the average of their generation.

One conclusion that is possible is that the affluent and better educated are attracted to extreme positions, as seen in opinion polls. Those who are less educated are more likely to say they have no opinion. Those who are better educated are also more likely to participate in politics. People who are better educated and earn a higher income have higher possible costs to participate. People who have a higher level of education acquire information more easily

and cheaply. They also seem to have more confidence in their opinions, and this can lead to extremism.

On the demand side, terrorist organizations prefer to have highly qualified individuals to commit terrorist acts, given the high costs of failure. Terrorist attacks require more skills than is usually appreciated.

If education is to be part of the solution, it is important to concentrate on the content of education. Simply increasing the years of school with the same curriculum that exists now will not improve the situation. In fact, such an approach can lead to increased extremism.

The goal of terrorism is to achieve further political goals, such as getting an occupying army to withdraw, influencing the outcome of elections, or replacing autocracy with theocracy. By sowing fear among the population and perhaps generating a sense of powerlessness or anger towards a specific political party, terrorists can force voters to elect a new government or pressure an existing government to change its policy. This is probably why terrorism targets democratic countries more often than autocratic ones. Democracies are more responsive to public sentiment. Surely some examples of spectacular successes from the point of view of terrorists can be invented. For example, the Madrid attacks of 11 March 2004 and the ill-worked reaction of the José Aznar government very likely caused the government's defeat in the general elections held three days later.

Social ties precede ideological commitments, and a combination of social isolation and group cohesion contributes to an escalation of ideology, although outsiders of the immediate group may be necessary to serve as "bridges" to terrorist organizations for training and resource purposes. What is becoming apparent is that the vital component in the process of becoming terrorism is spontaneous group interaction with peers, rather than planned, systematic "brainwashing" and indoctrination. Moreover, the importance of spontaneous group interaction in the absence of direct top-down influence is amplified by the emergence of separate self-start-up groups that rely on the Internet and other freely available materials for both ideological and operational information, thus negating the need for formal links with larger organizations.

Today, the terrorist recruitment process reaches more people and takes less time. The recruitment of fighters can be done by three categories (observers, recruiters and facilitators), and the favorite places to recruit mosques, parks or youth recreation areas, associations, schools, gyms, private apartments, social networks, prisons and centers for young people. Offline recruitment, which continues to be overwhelmingly non-exclusively online, with most radicalized in a mixed environment, offline and online. In your country, 66% of the recruits are boys between the ages of 15 and 35, many of them belonging to the second and third generation of immigration, originating from countries such as Morocco and Algeria. Non-practicing Muslims, who at the given moment broke with their parents' advertising Islam, later adopted a variant with a Salafist character and strong militancy. Young people familiar with new technologies who become dedicated Muslims and practitioners when immersed in the process of radicalization. For women, the age is between 16 and 28, mostly Moroccan and also non-practicing Muslims. In these cases, recruitment is done over the Internet, so you don't have an offline "programmer". In fact, there is an Islamic State campaign broadcast by "sisters" already in Syria and directed exclusively at women who have

been offered an idyllic life project in the Caliphate. The place where they are offered respect and a way of life based on what is established by Sharia.

Legitimate humanitarian activities play an important role in the lives of Muslims as they meet the legitimate charitable needs of Muslim brothers and sisters around the world. Muslims are naturally susceptible to the call to donate for people in need, as zekyat is one of the five pillars of Islam. This is also used by Salafi jihadists who conceal their fundraising activities. It is incredibly difficult to understand this type of illegal fundraising activity because it often spreads across borders and outside the EU.

The phenomenon of "foreign fighters."

Legal definition can be derived from what was stated by the Parliamentary Assembly of the Council of Europe on 27 January 2016, when it adopted a Resolution in which it defined what should be understood by foreign fighters: "Motivated persons mainly by ideology, religion and/or kinship who leave their country of origin or habitual residence to join a group, involved in an armed conflict."

A survey conducted in 2016 provides specific data from the different countries of the European Union, of which it seems important to mention some of them, in particular in the overall context of the EU, France, Germany and Spain:

Total foreign fighters: 3922-4294

Returnees 30%

Confirmed death at 14%

17%-women

6-23% converts (converts to Islam).

Tackling Islamist extremism is a balancing act because of the fine line between legal and illegal organizations. Although legal organizations may not trigger violent actions, their messages are meant to cause polarization and distrust in society. Dealing with this complexity is difficult, as some argue that these legal organizations actually harbor the extremist elements, while others view them as organizations on a gateway to extremism.

The role of women in the Salafi-Jihadist context has become more prominent over time. In the past, gender stereotypes cast women as passive bystanders and victims rather than active supporting roles. Often this mischaracterization stems from the fact that women are rarely the perpetrators of violence. Through these attacks, women have and can acquire the status of martyrdom. But women often have a more supportive role that enables and facilitates jihad. Extremist leaders emphasize the important role of women as mothers and wives. There are cases where women play an important role in propagating and spreading the ideology. Women more easily reach out to other women to support the Salafi-jihadi cause, providing moral support and peer pressure to stay within the bounds of extremism. Women played an active operational role in collecting funds and smuggling arms, money and messages. Women also play a crucial role in radicalization and recruitment of other women. This activity often takes place online through

social media and through social events. This mobilization activity has often been less visible. Women are also seen as decisive because of their role in raising children according to the ideology. Women often maintain close social circles and travel together. Some of them suggest that becoming extremists can be emancipatory because women are better able to break free from their family's clan structure and honor-related behaviors

In terms of individual factors, the profile up to 2013 in Spain was: young people, mostly men, Muslims, radicalized in Spain, of Algerian, Pakistani, Moroccan and Syrian origin, residing in Madrid, Catalonia and Valencia. Since 2013, however, the profile has changed: there are significant numbers of women, from newly converted Spaniards, they are younger and many come from Ceuta and Melilla. Motivations combine rational, emotional, ideological and identity factors.

Since 2004, more than 700 people have been detained in Spain for their links to jihadist terrorism. The profile of the jihadist detained in Spain corresponds to that of a man (83.1%) with an average age of about 32 years, married and with children. In 89% of cases, their knowledge of Islam and Sharia is rather elementary, with 86.1% of those detained being Muslims by origin, while 13.9% of cases have gone to Islam. Offline recruitment accounted for 28.9% of cases, compared to 18.4% online, with most radicalized in mixed environments, offline and online (52.7%). Self-radicalization was observed in only 19.7% of cases, acting as radicalization agents: activists (38.3%), family members (27.7%), friends (21.3%), religious leaders (8.5%), educators (4.3%) and others (10.6%).

As for women, they already account for 17% of all those arrested for jihadism. The predominant is the Spanish-Moroccan woman, living mainly in the cities where those of the second generation begin to appear; the average age is about 22 years and is 50% single, which is explained by the obligation to marry, which is governed in Muslim culture; 18% of those detained were converts to Islam. And there is no self-radicalization, they have all done it within cells, groups or networks. The lone wolf phenomenon has no female equivalent.

A prison is a hostile environment in which an individual urgently needs to be part of a group that provides emotional support and physical security. The affinity for people of the same national and cultural background and the subsequent formation of closed groups of an ethno-religious nature can be used and in fact have been as a factor conducive to recruiting jihadists. Thus, the actions of jihadist recruiters do not end after they are detained and incarcerated, but can continue in prisons.

Radicalization among migrant workers is analyzed. Ethnic conflicts. Intercommunal conflicts. Radicalization of Islamic communities around the world. The "narrowing ladder" as an example of understanding the process of radicalization.

Different variants of ethnic communities in latent or active conflict: Ethnic group - definition and essence. National minorities who identify with their ethnicity in a neighboring country where they can be considered a majority. Migrants and ethnic refugees, the product of important migrations, especially from Third World countries to other Third World countries or to industrialized countries. Indigenous and tribal peoples, who represent a special case of ethnic groups and who are generally considered minorities, given the historical circumstances of their conquest and incorporation into new state structures, as well as their attachment to the land and territory and their secular resistance to genocide, ethnocide and assimilation. Ethnic

movements. Migration and unarmed invasions. Migrants as importers of radicalism and political and religious violence. The hybrid attack that the European Union is subjected to using "refugees" by Belarusian President Lukashenko in the autumn of 2021 is studied.

The top five countries of origin of migrants in Bulgaria, since statistics are kept in the Republic of Bulgaria, are the Islamic Republic of Afghanistan, Syria, the Republic of Iraq, the Islamic Republic of Iran and the Islamic Republic of Pakistan. The analysis of the ethnic, cultural and religious characteristics of the citizens of these countries shows many common features, as well as some differences between them.

The age analysis of migrants entering the territory of the Republic of Bulgaria shows that all come from countries characterized by significant population growth. The average age is between 22 and 35 years. At first glance, these are mostly young people, of working age, with great time working potential.

Over the past two years, there has been a qualitative change in the composition of foreigners arriving in the country – young unmarried men have increased significantly at the expense of families.

The fight against "hate speech" and "hate crimes" undoubtedly must continue and be improved without interfering with the possibilities for criticism of religions or beliefs and restrictions on freedom of speech beyond those provided for by law.

The fight against hate speech should be directed against anyone who uses it, whether they are part of a minority, a majority, a migrant community, a religious community, etc., without exceptions and privileges.

As a summary, it can be noted that national and social security face a number of challenges. They are a combination of different factors that can act together or separately. These factors are mainly:

- Uncontrollable and uncontrolled migration flows that can be used and are used to import radicalization, terrorism and organized crime. Migration flows can be used and are used to organize pressure on the social and security systems of different countries. They can be used to organize unarmed invasions with unpredictable results.
- Poorly integrated ethnic and or religious minority groups may be used separately or in combination with migrant communities to organize activities threatening national security. In this case, it is important to control hate speech and hate crimes.
- Taking over the management of radicalization processes, including generic, by structures external to the state, alone or in combination with the above elements, can threaten the lines of fracture in society and work against national security.

CONCLUSIONS CHAPTER TWO:

1. Radicalization can be a manageable process and this is associated with the introduction of appropriate ideology and relevant organizational forms and resource provision.
2. There are no significant differences between social, revolutionary radicalization and radicalizations on ethnic or religious grounds. The only differences are in the explanations of motivation, that is, in the accepted ideology. The peculiarities of religious and ethnic radicalization consist in the assertion of transcendental values and the appeal to divine authority, which brings to another, higher level the motivation in the minds of the adherents of the cause.
3. Personal radicalization is not directly linked to poverty and low education.
4. Radicalization and terrorism can be imported through migrants. Migrants themselves can be used as a weapon in a variety of situations and for a variety of purposes, including organizing unarmed invasions.
5. Opinion polls often find that expressed support for political violence and terrorism is higher among those with higher education and higher family incomes.
6. Terrorists themselves are more likely to be young and well-educated, and less likely to come from the poor sections of the population.
Looking at countries of origin, international terrorists are more likely to come from countries that suppress civil liberties and grant few political rights.
7. Hate speech and hate crimes, no matter where they come from, can be seen as a harbinger of much more serious problems.
8. The totality of virtually uncontrollable migrant flows, poor integration into society, the existence of freely disseminated radical religious propaganda and already established and developing international organizations dealing with political violence, as well as interested foreign special services, poses an immediate danger to national security.

CHAPTER THREE

CONCEPTUALIZATION OF RADICALIZATION PROCESSES AMONG ETHNIC AND RELIGIOUS GROUPS AND STUDY OF EXISTING EXPERIENCES IN DERADICALIZATION.

While there are different opinions on the social profiling of future radicals, extremists and terrorists and generally there is no agreement on a general profile, there is some agreement on the age profiling of the most vulnerable to radicalization. This is basically the 15 to 25 age group, in some cases rising to 30-year-olds.

In this age range, young people begin to look at the world in a new way and look for answers to what they see, especially those with a more sensitive social attitude. And what they see contradicts everything they have explained to him in school and in the family, such as concepts of honor, dignity, love, justice and, above all, justice. They begin to seek answers from society, and society does not give it any acceptable explanations and responds with general clichés or politically correct chatter, concealing double standards, manipulations and various types of social engineering imposed by influential international organizations.

In the processes of radicalization, all basic feelings play a particularly important role; love, hate, envy, insult, humiliation, powerlessness, a desire to prove to someone. And these feelings can create an explosive cocktail when from the personal sphere are transferred to society as a whole or to individual segments of it.

And then they discover an interesting "market". A "market" of various explanations and tales about adults called ideologies. In fact, for them, the world becomes as it is described to them by the respective ideology that they have chosen figuratively speaking. And from now on, everything depends on what they have bought and accepted as their credo. Of course, individual ideologies have their sub-variants and varieties. It does not matter, for example, within the framework of Marxist ideology, whether you have chosen Bernstein or Lenin. The same goes for the world's great religions. As for ethnic motives for radicalization, they are usually sought in history and especially in its various interpretations, which can also be refracted through the prism of a separate ideological or religious interpretation.

The problem with this age range is that, figuratively speaking, there is also the possibility of physical time to read the book that was chosen or suggested, but there was no time to read another book that puts forward opposite theses and offers different arguments. In addition, time is engaged in a search for complementary rather than "adversary" literature. There is also a lack of the necessary life experience for critical analysis of what has been read. The young person is healthy, strong, full of energy and desire for realization, but their socialization in developed countries is postponed artificially, through the educational process and especially with the extension of the time for obtaining secondary education. Their biological and social development differ greatly. Under a variety of well-intentioned reasons and theories, additional infantilization was imposed.

The imposed educational and social infantilization in Western societies, including Bulgaria, imprisons many of the young people in a book and/or digital world, separates them

from real life and leaves them in their own worlds, which may also be dystopian. Infantilization seriously dulls the sense of responsibility and can affect the quality of the decisions made.

The "generational conflict" is eternal, as is its use to radicalize large communities of young people in order to direct them to "revolutionary activity", create pressure groups or direct terrorism.

This type of infantilization does not usually occur in some of the developing countries and among some marginalized communities in developed countries, partly because of some cultural features and partly because of early dropouts from the education system. Here's a drastic example.

Taliban fighters are usually young, aged 16-25 years. Anyone with some skill or charisma can be promoted in their twenties and become a squad commander. In 2015-17, there was an offset from local militias to mobile, full-time forces, which tend to recruit more in line with official Taliban rules (i.e. there is no recruitment of minors). Many fighters tend to leave the Taliban after they get married and have children, because of the risk; They can usually leave without problems if their commanders agree to their request (they are usually communicated to the command as "family reasons"). Others, of course, die. The Taliban's casualty rate today is significantly lower than at the peak of Western intervention in Afghanistan in 2010-13, but casualties are more concentrated among the mobile units that bear the brunt of fighting today. Physical fitness is a factor that prevents most fighters from staying in battle groups beyond the age of 30: it takes a lot of running for the average Taliban fighter to stay alive.

Although the Taliban periodically deny that the organization uses minors ("children and adolescents") in connection with so-called jihadist operations, it is obvious that the instructions are discretionary. The assessment of the individual commander is a decisive factor. In practice, the local standard for this, when a person is considered mature and independent, will be decisive, not based on real age.

The documents are not a key feature of Afghan society, and many people don't know exactly how old they are. The information that Landinfo has about the recruitment of minors shows that the majority are between the ages of 15 and 18.

An example of the use of normal biological maturation - the educational system of the "Islamic State" in Iraq.

It is no coincidence that a special education system is introduced in the territories controlled by the Islamic State (ISIS).

"Secondary education in the territories that control terrorists is divided into three stages, namely - primary, secondary and preparatory. In total, it lasts nine years. The reason for abolishing the 12-year high school education inherited from the Iraqi state is for children to enter ISIS universities faster. The school year lasts ten months, divided into two terms.

In the recent past, there were secondary sergeant schools in Bulgaria, where admission was after the completion of the 8th grade. In other words, they entered at the age of 14-15 depending on the month of birth and ended at 18 years, and some earlier and the young people were already commanders.

Discrimination and "instrumentalization" of problems as radicalization factors.

Radicalization processes can be of a variety of nature: a sense of actual or imputed discrimination, a sense of threat, a sense of social injustice that translates into ethnically heterogeneous environments into ethnically motivated ones, personal contacts with "appropriate persons" or even accidentally found literature. The ways in which a person can get radicalized can often be too personal, such as an insult, desire to show off, etc.

The processes of radicalization of larger communities are almost always a combination of the factors mentioned above and conscious organizational work within the community itself.

Radicalization can also be a consequence of "instrumentalization" of individual problems and their construction in a coherent theory and their use to incite ethnic enmity.

Radicalization is sometimes the consequence of "instrumentalisation" by foreign state or terrorist organizations, including infiltrated through "refugee flows".

The conversion to Islamism as a process and a factor of radicalization.

Young people and adolescents, disappointed in European society for excluding them physically and/or socially, tired of the never fulfilled promises of official bodies and offended by the extremely negative image of Islam, decide to turn to an Islamist environment, turning Islam into a way to restore their dignity. They find in religion a new element that gives meaning to their lives, because Islam offers them a space that protects them from the hostility of the outside world and gives them a mission to fulfill whether the transformation of their parents or the creation of an Islamic micro society within the framework of non-Islamic or the realization of jihad against the "enemies of Islam".

Education, poverty and political participation as factors for terrorism. Involving children and criminal gangs as factors of terrorism.

The most disturbing of all symptoms is the involvement of children in the culture of crime. Having no particular expectations for the future, they are deaf to the voice of prudence, let alone the voice of conscience. They know what they want and they want it right away. Postponing pleasure, planning for the future, accumulating knowledge and testimonies of education means nothing to those early hardened street children. Because they expect to die young, they have little respect for criminal sanctions. Their lifestyle is really risky, but at some point the risk pays off as some alternative to the apparent hopelessness. If the removal of inner inhibitions were confined to the criminal classes, then it would be possible, by a combination of incentives and strict law enforcement, to restore a sense of duty, but the culture of shamelessness is not confined to the underworld, in its pursuit of immediate gratification and its identification with material gains. *The criminal classes simply imitate the upper classes.*

The size of the terrorist organization may also be relevant to the determinants of supply-side terrorism. If terrorist organizations are small, they tend to consist of elites who care deeply about the cause. They are the first to join. In order for the movement to grow to a certain point, it needs to recruit a wider set of members, because the really committed are already involved. Beyond a certain size, additional recruits tend to be motivated more by pay and less by ideology; They may be people with a lower characteristic of socioeconomic status. For a civil war to occur, a terrorist or insurgent group must reach a certain scale. In this case, the organization is composed not only of those who believe deeply in the cause, but also of mercenaries.

Criminal gangs can form a path to Salafi jihadi activities. Research shows that involvement in crime is prevalent in jihadist circles. For some, it becomes forgiveness for a sinful past, for others it becomes a defense and a way to escape problems. Salafi jihadists recruit individuals from criminal networks and gangs in local neighborhoods. Similarly, they recruit supporters and members in prisons.

Ethnic communities as a factor of radicalization.

In the case of minorities isolated in urban ghettos or rural areas, the role of explosive potential to be worked on by the revolutionary vanguard is defined, which is in interesting proximity to the views of Said Qutb, one of the founders of modern Islamism, who also speaks of the avant-garde. The scheme of work is the same.

Chapter Three discusses and analyzes various programs, plans and concepts that would lead to deradicalization for example:

- Concept of radicalization according to the Dutch Intelligence Service and the European Commission.

  - Comparative analysis of European and other deradicalization programmes.

  - First EU measures to prevent radicalization - Council Declaration of 25 March 2004

- The London attacks and the subsequent adoption of the European Counter-Terrorism Strategy.

- European Counter-Terrorism Strategy - factors in identifying and neutralizing the conditions for turning to terrorism.

  - European Counter-Terrorism Strategy – Priorities for Implementation.

  - European Counter-Terrorism Strategy – Lines for Action.

  - The British Strategy for the Prevention of Extremism.

  - The British Action Plan to Prevent Extremism.

  - The Dutch Action Plan "Polarisation and Radicalization 2007-2011"

  - Analysis of the key elements of European prevention initiatives.

  - Solutions to overcome radicalization coming from Islam itself.

- Working with Islamists at national and local level – the examples from the UK and the Netherlands.

  - Initiatives to neutralize radicalization outbreaks.

  - Methodology for de-escalation and conflict resolution.

Basic psychological processes for deradicalization in the period after 9/11.

Specialized roles on the stairway to terrorism and the need to accommodate de-radicalization programmes.

The search for identity as a factor of radicalization

Integration and models of assimilation and multiculturalism (France and Belgium).

Ideology and polarization.

Main regulatory documents in the field of security in our country.

The Migration Crisis of 2013-2014

It is necessary to distinguish European programmes to prevent radicalization from de-radicalization programmes being developed in other countries such as Saudi Arabia, Yemen, Indonesia and Singapore. There are similarities between the two in terms of principles. For example, both types of programmes attempt to abolish religious legitimacy and refute radical discourse; both types pay attention to both the topic and the close and, above all, the family environment; In both cases, "soft" measures are prioritized over "hard" measures in order to change stereotypes and refute the demonization that jihadist ideology spreads.

However, deradicalization initiatives focus almost exclusively on individuals who have already made the leap to the militancy of jihadists and are therefore in prison. It is therefore a much smaller group and of a different nature from that of European prevention programmes, aimed at a much wider public that is simply at risk or in the early stages of the process of violent radicalization.

The European Union's programmes focus on preventing violent radicalization.

The first time the European Union has paid attention to the prevention of violent radicalization was in the Council Declaration of 25 March 2004, a few weeks after the attacks in Madrid. This declaration shall include in its Annex a review of the European Union Action Plan on strategic objectives for combating terrorism. Until then, the Union's formal response to terrorism (especially after the 11 September 2001 attacks) focused on necessary but more conventional lines of action, such as extradition agreements, the fight against terrorist financing or security in transport. Among the revised strategic objectives, the Council includes in sixth place work on factors conducive to support for terrorism and recruitment of terrorists. In this connection, it shall consider the following measures:

- Identify the factors that contribute to the recruitment of terrorists within the European Union and internationally and develop a long-term strategy to deal with them;

- Continue the study of the links between extremist religious and political beliefs, socio-economic and other factors and support for terrorism, building on the work already done in this area in order to identify adequate response measures;

- More effective use of foreign aid programmes to address factors that contribute to supporting terrorism, paying particular attention to good governance and the rule of law;

- Develop and implement a strategy to promote understanding between the cultures and religions of Europe and the Islamic world.

As can be seen, these are very general lines of action, demonstrating the Council's interest in combating the 'root causes of terrorism', but without articulating specific actions. In the months that followed, the European Union published other documents which again

mentioned the importance of this approach, but without adding a greater degree of specificity. One of these documents is, for example, a roadmap for the next five years for freedom, justice and security (also known as The Hague Programme), where interest in getting to know and neutralizing the factors that fuel fundamentalism and terrorism.

Meanwhile, the attacks of 7 July 2005 in London brought back to the table the fabulous reality that jihadist attacks in Europe after 9/11 were carried out by persons who had resided for years on the territory of the Union and that in many cases they had become radicalized within European borders. A few months later, on 30 November 2005, the European Union achieved another important step in the development programming process with the presentation of the European Counter-Terrorism Strategy. The Union establishes four pillars in this strategy, prevention, protection, prosecution and response, with the aim of the first being to prevent people from joining terrorism by addressing the root causes or drivers of radicalization and recruitment of terrorists, both in Europe and abroad.

The EU understands that preventing radicalization is a task that concerns Member States above all and that it must be managed at state, regional and local level. The EU's role would be to create a common framework for coordinating national policies, exchanging information and establishing good practices. Furthermore, the Union concludes that meeting this challenge is beyond the reach of governments and requires the participation of societies in Europe and beyond. The strategy recognises that the motivations that lead to a choice of terrorism vary by person, although some are similar.

The strategy offers three main lines of action:

- (a) neutralizing the activities of recruitment networks and recruitment.
- (b) an assurance that the votes of majority opinion (among Muslims) prevail over the votes of extremists.
- (c) promoting more vigorous security, justice, democracy and opportunity for all. According to the strategy, certain political, economic and social circumstances, even if they do not lead directly to radicalization, can make a radical message more attractive. These are contexts which lie primarily outside the Union's borders, but which may in some cases affect certain segments of Muslim immigration into Europe. The strategy aims to correct these structural factors within the Union through long-term integration, intercultural dialogue, the fight against inequality and discrimination. Abroad continues the line proposed in previous documents, promoting good governance, democracy, economic development, conflict resolution, etc.

British Strategy for the Prevention of Violent Extremism.

In May 2008, the Office for Security and Counter-Terrorism of the British Home Office published the “Preventing Violent Extremism. A Strategy for Delivery”. It is a programming document of only twelve pages which establishes the British Government's general lines of action on prevention.

Prevention of violent extremism establishes six main lines of action in terms of prevention:

1. Undermining extremist ideology and supporting the votes of the majority of moderates within Islam.
2. Neutralize those who promote violent extremism and strengthen vulnerable institutions.
3. Support for vulnerable people against recruitment for extremists.
4. Increase the capacity of communities to resist violent extremists.
5. Effective resolution of complaints (the feeling of discrimination that may exist in some sectors of the Muslim and immigrant community).
6. Develop understanding, analysis and information and improve strategic communications

Following the reorganization of the ministries in May 2006, the Department of Communities and Local Authorities took over the management of the community aspects related to the prevention of violent radicalization, as one of the main principles of the British strategy consists in the development of activities at the local level.

In April 2007, the Ministry published the Action Plan for the Prevention of Violent Extremism:

- Promote shared values such as the rule of law, freedom of expression, equal opportunities, respect and responsibility for others, etc.
- Strengthen leadership and civic capacity to fight within communities against those who spread radicalism. To this end, the plan envisions support for Muslim organizations that share the fundamental values of society and that publicly condemn radicalism. Measures are also envisaged to strengthen the role of Muslim women within the communities concerned.
- Strengthening the role of religious leaders and institutions. Thus, the British government does not intend to interfere in theological debates or invade the religious sphere, but considers it extremely important that religious leaders are ready to deal with violent radicalism. To this end, it is planned to offer training courses, registration of religious associations with the Charity Commission (which could benefit them fiscally) and support to strengthen the internal governance of communities in the event of intervention by extremist elements. The action plan also provides for the establishment of a minimum number of requirements that imams working in official positions (such as prisons, hospitals or barracks) must meet.

The Dutch experience

The Dutch government believes that it is the municipalities that can most easily detect problems and implement solutions. At the local level, the action plan includes three axes of action:

- prevention (to avoid conditions conducive to radicalization processes),
- pointing (to individuals who are in the process of radicalizing or entities promoting extremist ideas)
- and intervention on open cases.

To carry out this work, the plan provides for concerted action by social workers, teachers, local police, municipal council officers, etc.

According to the plan, an approach to neighborhoods or areas where signs of polarization or radicalization are observed would combine 'soft' and 'hard' measures. Soft measures will consist of organizing meetings and debates in order to promote the exchange of points of view; It supports vocational training and integration into the labor market or supervision of groups at risk, such as young people leaving school. Strict measures will include the imposition of compulsory school attendance, the pursuit of vandalism on the street, zero tolerance for discrimination, etc. The measures envisaged in the plan for local authorities are therefore intended to prevent the emergence of fertile ground for radicalism and to promote community cohesion and behavior and more social behavior. They do not include actions directly related to counter-terrorism.

The multi-agency approach is another common element of the British and Dutch initiatives, which is also included in the European Union documents.

A poor level of socio-political integration does not constitute a definitive prerequisite for the existence of radicalization and recruitment processes of jihadists, but it is a factor to consider, as in the medium or long term this lack of integration may become an element of social conflict and the germ of identities of resistance. This is the case, for example, with the Dutch Action Plan, emphasizing the prevention of social polarization and not just radicalization that can lead to terrorist activities.

Islam's rejection of radicalism is another essential condition for effective prevention initiatives. Islamic religious leaders are able to delegitimize radical arguments with greater power.

Integration and models of assimilation and multiculturalism (France and Belgium).

After the Paris attacks, many commentators began to argue that French "assimilationist" policies were at least partly to blame for failing to integrate Muslims and creating a more divided society. Social policies that took more account of the ethnic diversity of French society, critics said, would do a better job. Others countered that blaming French social policy was unfounded. Belgium, and in particular the Brussels district of Molenbeek, has become a breeding ground for jihadists, even though Belgian social policy is more multiculturalist than assimilationist. Furthermore, pointing the finger at French social policy by no means explains the emergence of homegrown jihadism in Britain. Well, it was in London that the first European suicide bombers took the lives of 52 people in the attacks on the public transport system in 2005. Three of the four bombers were born in Britain, the fourth had grown up there.

The 'multiculturalism or assimilation' debate is not new. Over the past two decades, French politicians and political scientists have often criticized Britain for its multiculturalist approach and warned that this kind of politics breeds social division rather than building a system of shared values and a sense of national belonging. The result, they argued, was that many Muslims became drawn to Islamism and violence. Today, many of the same arguments are used against French social policy.

Both camps are, to some extent, right: French social policies are problematic and have contributed to a more disjointed society. But the same can be said about the multiculturalist approach. For too long, politicians and political scientists have debated the differences between the two approaches but overlooked the similarities.

British politicians envision their nation as a 'community of communities', as defined by the influential Parekh Report published in 2000. But in doing so, they treat minority communities as if they were each a strictly defined, specific, homogenous and authentic whole, composed of people with the same understanding of their culture and faith. In other words, politicians accepted that the UK was an ethnically diverse society, but placed people within ethnic and cultural frameworks which they then used to define their needs and rights. And they accepted the most conservative, often religious figures as the authentic spokesmen of the communities. Instead of entering into a direct dialogue with the Muslim communities, the British authorities shifted the responsibility to their "leaders".

The results were even greater fragmentation and an even narrower view of Islam. Little wonder that most of the British youth drawn to jihadism are no less alienated from their Muslim communities than they are from Western society. Most loathe the order and traditions of their parents and have no interest in government-sanctioned forms of Islam. Some are drawn to Islam because it seems to give them a sense of identity that they find neither in society nor in traditional Islam. In the most extreme cases, anger turns into jihadism. Marked by black-and-white views and values, a small number carry out acts of terrorism that they see as part of the existential struggle between Islam and the West.

The irony is that French social policy, although starting from radically different positions, ended up giving rise to many of the same problems. France is home to approximately five million French citizens of North African descent. Only 40% of them identify themselves as devout Muslims, and only one in four attends Friday prayers. However, French politicians, intellectuals and journalists see them all as Muslims; government ministers, academics and journalists often refer to the "five million Muslims" in France. The fashion for North Africans to use the term "Muslim" is relatively recent. In the 1960s and 1970s they were usually referred to as 'beur' or 'arabe', in other words a person from North Africa or an Arab, but rarely 'Muslims'. North African migrants do not self-identify as Muslim; they are mostly secular in outlook and often hostile to religion.

The tendency to associate people of North African descent with Islam is the result of both the deepening fragmentation of French politics in recent years and the growing perception of Islam as an existential threat to the French republican tradition. French politicians, like many politicians across Europe, are facing a public that has less and less trust in, and feels increasingly alienated from, institutions. And as in many other European countries, they try to quell this hostility and this disillusionment with the idea of a common French identity. And since the ideas and values that characterize the nation are often difficult to articulate, they come to define not what the French are, but what they are not. Islam thus becomes the "others" against which French identity is defined.

In general, the French authorities rejected Britain's multiculturalist approach. In practice, however, they treat North African migrants and their descendants in a very 'multiculturalist' way - as a single community living side by side with the French.

Summary: Radicalization is initially a natural process covering many aspects and having contact points with practically all aspects of politics, social conditions, discrimination, migration, etc.

Radicalization is also a manageable process that can be instrumentalized for various purposes by relevant interested organizations, special services and even political adventurers.

Deradicalization is for the most part a theory and a set of good-sounding, but contradictory and not particularly practical formulations. There is insufficient empirical evidence to indicate successful, manageable and repeatable models. Essentially correct formulations may prove to be totally inadequate if they are addressed to the wrong audience or if they practically empower leaders of a questionable nature.

Fortunately for the majority of people who are not caught up in some radicalized organizational structure, deradicalization is also a natural process. As already shown, radicalization mainly affects young people, and youth is a "vice" that passes with time, so there is nothing irreparable.

In the area of migration, the situation varies from partial manageability to the complete lack of manageability.

Inter-ethnic and inter-religious relations are extremely dynamic. There are no final solutions. There are no givens that cannot be changed. They were and are a fertile field for political adventurers and special services of various kinds. Processes of radicalization on such a basis have existed and will exist. And the best and well-secured program cannot guarantee security and peace of mind forever. In this dynamic, it is necessary to have structures resourced to continuously monitor the situation and be ready to respond accordingly, including by changing what are considered credible programs and policies.

The proper functioning and development of the Bulgarian state is unthinkable without the presence of an integrated society of all its components without exception. A society based on equal opportunities, equal rights, but also equal responsibilities, tolerance, mutual respect and respect for the legitimate rights of all citizens, regardless of "doubts" or pressure exerted by individual groups. This does not mean that the right of individuals and organizations to defend their rights and views is denied, but that through dialogue and cooperation policies should be formulated in the interest of the whole society. According to the United Nations Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, the state must encourage racially mixed organizations and suppress any that lead to de facto division. This convention has been ratified by Bulgaria and has not been canceled either in our country or in the UN.

Currently, as a result of an artificially created impression by a number of governments that billions of BGN are allocated for the Roma, which is not true, among a significant part of the majority of the population in the Republic of Bulgaria, negative attitudes have been created regarding the programs for the integration of marginalized communities.

If there is a desire to start really serious work on the issue, a much more serious public opposition should be overcome than in the 90s of the last century. This is another reason to organize an integrated approach, resourced and with the necessary administrative capacity.

Partial implementation not only does not lead to positive results, but can lead to further fragmentation of society with severe consequences for the state.

Administrative structures dealing with the integration of ethnic and religious minority groups should be optimized and, where possible, unified.

The currently existing administrative structures were examined and the creation of a unifying administrative structure was proposed.

CONCLUSIONS FROM CHAPTER THREE

1. It is not certain that direct perpetrators or suicide bombers are necessarily the most radicalized. In some cases, these may be mercenaries, blackmailed persons, patients with incurable diseases, for whom death in such a way can ensure their loved ones, etc. The distribution of positions in a given organization does not depend only on the degree of radicalization, which is difficult to measure and prove, but also on the specific knowledge and skills of the participants, as well as on their age characteristics.

2. The very idea of the ladder is good for bringing some visuality, but it implies some kind of leaping movement like taking an exam or initiation. Within an organization this may be true because of the need to screen recruits, but this is not related to the degree of radicalization, namely the need to screen for admission to the inner circles and thus to more information. Radicalization itself is more of a gradual process, more like a spiral. And it all starts from the feeling of injustice, which is strictly individual and not necessarily related to the economic status or the degree of integration in society in the formal sense of the term integration. In this case, it is rather a matter of spiritual or intellectual values.

3. The desire of young people to prove themselves by fighting for a "just cause" as they understand it or had been "shown" to them is an important and integral part of the radicalization process and has a strong potential for manipulation. However, as has been demonstrated, the most likely profile of the radical is a young person, relatively well educated and of relatively good social status, and with possibly heightened social sensitivity.

4. When the organization grows and goes beyond the initial circle of usually ideologically convinced and well-educated intellectuals, funding becomes essential. Also emerging are mercenaries and actors with less education and either former or current criminals, usually radicalized in prisons. The relative size of the organization can also be assumed by the presence of recruiters and by the presence of members from relatively humbler classes.

5. In modern society, the additional infantilization of modern young people imposed by the educational system, pushing away the moment when they should take real responsibility in life, becomes an additional factor of vulnerabilities for adopting radical ideas. This is probably also due to the fact that, according to research cited in this dissertation, radicalization has an upper limit of 30-35 years of age. In fact, it is probably a late social development that does not coincide with biological maturation. In their social "maturation", these are probably persons approximately the same as the 20-25 year olds of the last century. Infantilization has an additional downside. When the different societies of the same age meet, on one side there will be responsible men and even fighters, and on the other... "children".

6. Working with different communities runs the risk of empowering community leaders who become intermediaries between the state and the community, thus further isolating the community. Work is needed at the individual level, both on the part of civil authorities and civil society organizations, and on the part of special services and the police, avoiding intermediaries where possible. In general, the multi-agency approach is correct, but there are risks in coordination. State institutions must have a direct presence among the isolated communities, not allowing isolation and self-isolation. Isolation and self-isolation are in the interests of some of the leaders of the segregated communities who actually exploit the segregated population.

7. General wishes for integration, fighting poverty, education, social elevators, empowerment of women and youth are just general, good-sounding phrases for a "bright future" that is not currently there. In addition, women have an increasing presence in Islamist terrorist organizations, and youth are the most radicalized elements. Education in itself is not an obstacle to radicalization, but sometimes it is a prerequisite. The plans for working with the isolated communities must be as specific as possible and even individualized for each community /ghetto, neighborhood, hamlet/ separately. It is necessary to work with the intelligentsia and the educated ideas of the respective communities to attract them to the side of the state, by including them in all state civil and power structures.

8. Deradicalization programs have not yet shown any particular efficacy. That relatively few people are prone to violent radicalization is no consolation, since relatively small active minorities are at the heart of a number of "revolutionary" processes.

9. It is necessary to create in the Republic of Bulgaria an adequate administrative structure to work on the issues of ethnic and religious groups and on problems of migration.

GENERAL CONCLUSIONS

1. Radicalization is a natural process subject to manipulation and instrumentalization. The definitions adopted at the institutional level are unanimous that it is a process that can lead to violence or terrorism. It should be considered in close connection with the fracture lines in society and especially those on ethnic and religious basis. They are particularly vulnerable to external influences and should be under constant surveillance by the state with readiness to take necessary actions. For this purpose, it is necessary to create in the Republic of Bulgaria an adequate administrative structure that will work on the issues of ethnic and religious groups and on the problems of migration.

2. There are no significant differences between social, revolutionary radicalization and ethnic or religious radicalization. The only differences are in the explanations of the motivation, that is, in the adopted ideology. The particularities of religious and ethnic radicalization consist in emphasizing transcendental values and invoking divine authority, which takes the motivation to another, higher level in the minds of supporters of the respective cause. Personal radicalization is not directly related to poverty and low education.

3. Radicalization can be imported through migrants. Migrants themselves can be used as weapons in different situations and for different purposes, including for organizing unarmed invasions.

4. In order to avoid empowering community leaders, who further isolate the community, the plans for working with the isolated communities should be as specific as possible and even individualized for each community /ghetto, neighborhood, hamlet/ separately. It is necessary to work with the intelligentsia and the educated ideas of the respective communities to attract them to the side of the state, by including them in all state civil and power structures.

5. Deradicalization programs have not yet shown any particular efficacy. That relatively few people are prone to violent radicalization is no consolation, since relatively small active minorities are at the heart of a number of "revolutionary" processes. Fortunately for the majority of people who are not caught up in some radicalized organizational structure, deradicalization is

also a natural process. As already shown, radicalization mainly affects young people, and youth is a "vice" that passes with time, so there is nothing irreparable.

6. The combination of practically uncontrollable migrant flows, weak integration in society, the presence of freely spread radical religious propaganda and already established and developing international organizations dealing with political violence, as well as interested foreign special services, poses an immediate danger to national security.

CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

Minorities isolated in urban ghettos or rural areas may in themselves have a more or less pronounced criminal subculture, but this does not automatically make them politically radicalized elements.

By the respective elitist "revolutionary vanguards" they are seen mainly as "explosive potential" needed for the realization of their political goals.

For a civil war to occur, a terrorist or insurgent group must reach a certain scale, and then a "smoke-fodder" material is needed, which is often found precisely in the ghettos.

The integration of marginalized minority groups is essential for the normal functioning of society, for its development and for the development of individuals, while it is vital that these groups do not fall under the control of some self-proclaimed terrorist "vanguard".

The policy of integration must be carried out intelligently enough so that, with relatively uniform economic problems in the overall society, it does not create a sense of injustice or envy and lead to a corresponding polarization. The worst case is when on the one hand "serious achievements and investments" are declared for marginalized minorities, but in reality no significant change is observed, then all parties remain disappointed and the beginning of polarization is underway.

It is necessary for the state to be present in all ethnically defined neighborhoods, with half of the state functionaries being from the respective ethnic or religious communities.

A program is also needed to attract the educated part of the respective communities in all state structures, not only those that are directly involved in the integration of the respective communities. Real, dangerous, ideological radicalization starts primarily from the top down, not the other way around.

In general, state policy should learn from the experience of "revolutionary" organizations and properly combine open and "discreet" forms and means of influence.

Discreet work on an individual level with those prone to radicalization, and especially with the younger ones, can not only lead to much more positive results than their branding and stigmatization, but can also be an interesting source for recruiting future functionaries in power structures state owned.

It is necessary to create a clear and effective migration policy consistent with the interests of the state and national and social security, and to decisively improve border security.

It is necessary to create in the Republic of Bulgaria an adequate administrative structure that will work on the issues of ethnic and religious groups, Bulgarians abroad and on the problems of migration.

Sample project of the structure of the "Agency for Demographic Development and Integration Policy".

Chairman
Directorate "Information and Analysis"
Deputy Chairman
Demographic Development Directorate
Ethnic Affairs and Integration Policy Directorate
Directorate "Integration of the Roma Community"
Deputy chairman
"Bulgarians Abroad" Directorate
Directorate "Religion"
Secretary General
General Administration Directorate

CONTRIBUTION OF THE DISSERTATION

SCIENTIFIC

1. Complemented and further developed the theory regarding security, by conceptualizing the processes of radicalization in the interest of the state's policy for the integration of ethnic minorities

2. The theory of security has been supplemented and further developed by studying the possibilities of carrying out unarmed "invasions", recruitment for terrorist organizations and their dependence on the size of the organization, and the interrelationships and dependencies between the processes of radicalization, the development of terrorist activity, migration have been deduced and ethnic conflicts.

SCIENTIFIC - APPLIED

1. Instrumentalization is proposed in the analysis of age characteristics and the conflict between generations. "Generational fault lines" as well as societal fault lines

2. The understanding of radicalization as a spiral process is proposed, and the stepwise interpretations as intragroup initiations.

APPLIED

1. A change is proposed in the administrative structure that works on the issues of ethnic and religious groups, Bulgarians abroad and migration issues.

2. Specific formulations are proposed for working with ethnic and religious communities, both through their formal and informal leaders and directly.

LIST OF PUBLICATIONS ON THE THEME OF THE DISSERTATION

Peter Atanassov, Report; " RADICAL IDEOLOGIES THREATING TOURISM", UNSS, Proceedings of the jubilee international scientific conference "Tourism beyond expectations" ISBN: 978-619-232-296-0

Peter Atanassov, Report; "INTEGRATION OR RADICALIZATION", Yearbook of Shumen University "BISHOP KONSTANTIN PRES LAVSKI" ISSN 1311-834X

Peter Atanassov, Report; "HATE SPEECH" AND "LEGITIMATE CRITIQUE", Yearbook of Shumen University "BISHOP KONSTANTIN PRES LAVSKI" ISSN 1311-834X